

ความพึงพอใจหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

SATISFACTION TOWARD THE ROLE OF SUB-DISTRICT

PUBLIC TRAINING UNIT IN PROMOTEING BUDDHISM

IN SRIDONMOON SUB-DISTRICT,

CHIANG SAEN DISTRICT,

CHIANG RAI PROVINCE

พระเรืองฤทธิ์ กิตขำบน

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ความพึงพอใจหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)
ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
SATISFACTION TOWARD THE ROLE OF SUB-DISTRICT
PUBLIC TRAINING UNIT IN PROMOTEING BUDDHISM
IN SRIDONMOON SUB-DISTRICT,
CHIANG SAEN DISTRICT,
CHIANG RAI PROVINCE

พระเรืองฤทธิ์ คัดข้างบน

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2558

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ความพึงพอใจหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.)

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล

อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

SATISFACTION TOWARD THE ROLE OF SUB-DISTRICT
PUBLIC TRAINING UNIT IN PROMOTEING BUDDHISM

IN SRIDONMOON SUB-DISTRICT,

CHIANG SAEN DISTRICT,

CHIANG RAI PROVINCE

พระเรื่องฤทธิ์ กิตข้างบน

การค้นคว้าอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

2558

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ดร. เปนต มโนชัยวิบูลย์)

ประธานกรรมการ

(ดร. ฉัฐกร วิทิตานนท์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. อภิสม อินทรลาวัณย์)

กรรมการ

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของการค้นคว้าอิสระเพื่อสร้างสรรค์งานฉบับนี้ ได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ ดร. ณัฐกร วิทิตานนท์ และได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์โดย คณะกรรมการสอบที่กรุณาถึง คือ อาจารย์ ดร. ปณต มโนมัยวิบูลย์ และ อาจารย์ ดร. อภิสม อินทร ลาวันย์ จึงขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณ หลวงพ่อ พระครูจิรคุณาธาร ขอบพระคุณหลวงพี่พระครูประยุตเจติยานุการ พระครูหิรัญอวาสวัตร พระครูสมุห์รัชชัย อภิวิฑูโน และขอบคุณและเจริญพรแก่ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหลาย ๆ ท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ ขอคุณประชาชนชาวบ้านในตำบลศรีดอนมูล ทุกท่านที่ได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะประกอบการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

ความสำเร็จอันใดที่ประเสริฐยิ่งขอมอบแด่บุพการีผู้มีคุณ คือ พ่ออุ้ยจาย แม่อุ้ยตา คัดข้างบน พ่อทิพย์ แม่โนลี คัดข้างบน และขอตั้งจิตเทอดทูนต่อพระศาสนาที่เป็นเคารพยิ่ง

พระเรืองฤทธิ์ คัดข้างบน

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(14)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย	4
1.4 สมมติฐานการวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	5
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์กร	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กร	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพ	16
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา	26
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	27
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	35
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
3.2 พื้นที่ศึกษาวิจัยและระยะเวลา	37
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	37
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	39
4 ผลของการศึกษา	40
4.1 บทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	40
4.2 ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	48
4.3 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล กับปัจจัยส่วนบุคคล	58
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
5.1 สรุปผล	74
5.2 อภิปรายผล	77
5.3 ข้อเสนอแนะ	80

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง	82
ภาคผนวก	87
ประวัติผู้เขียน	97

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	36
4.1 ร้อยละของสถานภาพทางเพศ	48
4.2 ร้อยละของช่วงอายุ	49
4.3 ร้อยละของระดับการศึกษา	49
4.4 ร้อยละของจำแนกระดับการศึกษาประถมศึกษา	50
4.5 ร้อยละของอาชีพหลัก	50
4.6 ร้อยละของความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรม ประจำตำบลศรีดอนมูล	51
4.7 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อบทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของ บุคลากร	52
4.8 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา	53
4.9 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน	54
4.10 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	55
4.11 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม	55
4.12 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม	56
4.13 ค่าเฉลี่ยภาพรวมระดับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรี ดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	57
4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเพศกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อ บทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม	58
4.15 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบลกับสถานภาพทางเพศ	59

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.16 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกับสถานภาพทางเพศ (โดยใช้สถิติ Independent-Sample T Test)	60
4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม	62
4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)	63
4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม	64
4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)	65
4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม	67
4.22 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)	68
4.23 ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม	69
4.24 ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)	70
4.25 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยอาชีพรายคู่ (โดยวิธี Scheffe)	71

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.26	
สรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม	72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย	4
2.1 องค์ประกอบขอทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory)	22
2.2 The Political System	23

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ	ความพึงพอใจหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ชื่อผู้เขียน	พระเรื่องฤทธิ์ กิตขำบน
หลักสูตร	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. ณัฐกร วิทิตานนท์

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย อย่างเป็นระบบ และการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีต่อระดับความพึงพอใจของประชาชน โดยศึกษาจากกลุ่มคณะกรรมการหน่วยอบรม จำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยอบรม จำนวน 356 คน ด้วยการจัดทำประชุมกลุ่มย่อย และการใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test และ One Way ANOVA โดยวิธี Scheffe

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลในภาพรวมแสดงให้เห็นถึงความเป็นองค์กรที่มีศักยภาพต่อการบริหารจัดการกิจกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ด้วยภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณในฐานะพระสงฆ์ของประชาชน วิทยากรมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการสื่อสารทางธรรมะ และเทคโนโลยีที่เป็นสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ส่วนโครงสร้างและการบริหารจัดการได้จัดระบบโครงสร้างบริหารอย่างมีรูปแบบและระบบดำเนินงานที่สามารถประสานและดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานองค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ มีการจัดประชุมวางแผนในระดับองค์กรภาคี และระดับปฏิบัติการ ภาวะผู้นำชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารระหว่างองค์กรกับประชาชนในพื้นที่

ภาพรวมระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ($\bar{X}=4.13$) เมื่อพิจารณารายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร และบทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา เป็นกลุ่มบทบาทที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันสูงสุด ($\bar{X}=4.15$) รองลงมบทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรมและช่วงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.14$) ส่วนบทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน มีระดับค่าเฉลี่ยถัดลงมา ($\bar{X}=4.13$) และพบว่าบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ($\bar{X}=4.09$)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลในภาพรวม พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันทำให้ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทางเพศและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม และความแตกต่างด้านเพศมีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ/หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล/การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Independent Study Title	Satisfaction Toward the Role of Sub-District Public Training Unit in Promoteing Buddhism In Sridonmoon Sub-District, Chiang Saen District, Chiang Rai Province
Author	Phra Rueangrit Khitkhangbon
Degree	Master of Public Administration
Advisor	Nuttakorn Vititanon, Ph. D.

ABSTRACT

The purpose of this study were: to investigate the satisfaction toward the role of Sub-District Public Training Unit in Promoting Buddhism In Sridonmoon Sub-District, Chiang Sean District, Chiang Rai Province, and to compare the individual factors of the officer affecting to the satisfaction's level of the population. The samples comprised of 15 Training Unit Committees and 356 participants to the activities of Training Unit. The instruments were constructed by sub-group meeting and satisfaction questionnaire. The statistics used for description analyzing the collect data were frequency, percentage, arithmetic means, standard deviation. The hypothesis test used t-test, One Way ANOVA with Scheffe's method.

The result was the Sub-District Public Training Unit has a potentiality to organize and manage the activities effectively on behalf of the Buddhism Leader of the people; the lecturers have a knowledge and skill in Buddhism communication and there is a technology to support the activities. The organization chart and the management were set systematically that could communicate and cooperate effectively with other organizations. There were a meeting for planning in both association and operation. The local leadership is very important for communication between the organization and the local population.

An overall analysis finds, the satisfaction toward the role of Sub-District Public Training Unit in Promoting Buddhism In Sridonmoon Sub-District, Chiang Sean District, Chiang Rai Province, participants' satisfaction was at a high level in every factors ($\bar{X}=4.13$). Individual factor analysis shown that the role of skill and knowledge and the role of using Buddhism for development were at the highest level of arithmetic means ($\bar{X}=4.15$). Next, the role of location management and period for setting the activities were at the second level of arithmetic means ($\bar{X}=4.14$). Then, the role of resource and supporting seeking were at the third level ($\bar{X}=4.13$). Last, the role of activities operation in promoting Buddhism was at the lowest level ($\bar{X}=4.09$).

The result of comparison between individual factors and a level of satisfaction toward the Role of Sub-District Public Training Unit in Promoteing Buddhism In Sridonmoon Sub-District shown that there was only one difference between the consequence of activity participation and promoting Buddhism aspect that were a cause of people's satisfaction level to the Buddhism promoting of the Sub-District Public Training Unit. For individual aspect consideration, the difference of the gender and the consequence of activity participation and promoting Buddhism aspects were a cause of people's satisfaction level to the activity periods setting. The difference of gender was a cause of people's satisfaction level to the activity operation of the Sub-District Public Training Unit.

Keywords: Satisfaction/Sub-District Public Training Unit/Promoteing Buddhism

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นหน่วยงานสำคัญหนึ่งของคณะสงฆ์ไทยที่มีภารกิจ และบทบาทหน้าที่ต่อการสรรค์สร้างความสุขทางกายและทางจิตใจให้แก่ประชาชน ด้วยการให้การศึกษาและแนวทางปฏิบัติตามหลักพระธรรมอันเป็นวิถีทางชีวิตอันประเสริฐตามหลักคำสอนและอุดมการณ์สูงสุดของศาสนาพุทธ โดยที่พระสงฆ์ไทยในสังคมไทยมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการศึกษาหลักธรรมคำสอนแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำมาเผยแผ่แก่ศาสนิกชนโดยการจัดรูปแบบในลักษณะขององค์กรการปกครองคณะสงฆ์ มีหน้าที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม (หน้าที่และบทบาทของพระสงฆ์, 2558) รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม เช่น การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ การช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคทุนทรัพย์แก่ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ การรักษาโรคการพยาบาลแก่ผู้ป่วยและผู้ที่ยากจน การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนา การเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ การเผยแพร่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ โดยเป็นผู้แสดงธรรม ปาฐกถาธรรม และการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น ดังพุทธพจน์ที่พระศาสดาตรัสว่า “จรต ภิกขเว” ภิกษุทั้งหลาย เธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่คนหมู่มาก

ดังนั้น ใน พ.ศ. 2546 คณะสงฆ์โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธมฺมมหาเถร ป.ธ. 9) จึงได้ก่อตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) โดยให้มีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ คือ (1) การสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ (2) เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ

ก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น พัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ พัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน ปฏิบัติกิจสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรม พัฒนาอาชีพโดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย เรียกกันว่า “สัมมาชีพ” (3) เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า (4) เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิต และทรัพย์สินของทุกคนให้เกิดความปลอดภัย และ (5) เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยระเบียบมหาเถรสมาคม ระบุความมุ่งหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง 8 ประการ ได้แก่ (1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม (2) สุขภาพอนามัย (3) การสัมมาชีพ (4) ความสันติสุข (5) การศึกษาสงเคราะห์ (6) การสาธารณสงเคราะห์ (7) ความกตัญญูตเวทีตาธรรม และ (8) ความสามัคคีธรรม ภายหลังการก่อตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั่วประเทศทำให้พระสงฆ์เป็นองค์กรหนึ่งในสังคมที่มีบทบาทต่องานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในความหลากหลายมิติของสังคมดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีรายงานการวิจัยหลายเรื่องที่ผ่านมาได้ทำการศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลต่อการส่งเสริมและพัฒนาให้บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ และหลักธรรมในการพัฒนาท้องถิ่น 8 ประการ โดยผลงานวิจัยได้บ่งบอกถึงทัศนคติและความพึงพอใจของผู้รับบริการหลักคือประชาชนในแต่ละตำบล ปัญหาอุปสรรคบางประการ แต่ถึงกระนั้นยังสะท้อนการดำเนินงานในรูปแบบองค์กรที่ไม่สามารถบ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่าผลการพัฒนาหรือดำเนินกิจกรรมนั้นเป็นผลพวงมาจากปัจจัยใดในองค์กร เพื่อการดำเนินงานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

ดังจะเห็นได้ว่า ระบบและกลไกในองค์กรมีการเคลื่อนไหวและความสัมพันธ์กันในเชิงที่จะต้องบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (สมยศ นาวิการ, 2544, หน้า 49) นักบริหารสามารถนำผลการประเมินที่มองเห็นภาพรวมขององค์กรทั้งหมดตามบทบาทหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาลักษณะระบบให้เกิดการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาองค์กรทั้งระบบได้ โดยการศึกษาถึงระบบในการนำเข้าปัจจัย กระบวนการ และการศึกษาผลย้อนกลับอันเป็นข้อมูลที่น่าไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์และปรับปรุงปัจจัยนำเข้าจะทำให้พบถึงความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานและผลสัมฤทธิ์ของการทำงาน รวมทั้งปัจจัยบางประการที่สนับสนุนความสำเร็จขององค์กร

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคมที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้บรรลุซึ่ง

วัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ และหลักกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น 8 ประการ อันเป็นนโยบายและแนวทางสำคัญของการดำเนินงานขององค์กรมาอย่างต่อเนื่องมากกว่า 5 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งตั้งหน่วยปฏิบัติงานอยู่ที่วัดป่าถ่อน ตำบลศรีดอนมูล มีคณะทำงานทั้งที่เป็นฝ่ายบรรพชิต และฝ่ายคฤหัสถ์ ตั้งแต่พระสงฆ์ระดับเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ข้าราชการท้องถิ่น และประชาชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล และการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดหลายปีที่ผ่านมา นั้นยังไม่เคยมีการประเมินถึงความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อันจะเป็นช่องทางหนึ่งในการประเมินความสำเร็จขององค์กรตามภารกิจหน้าที่ และปัจจัยสนับสนุนบางประการที่สำคัญต่อการพัฒนาและเสริมบทบาทของหน่วยอบรมฯ ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงเป็นประเด็นสนใจสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทัศนะของความพึงพอใจของประชาชนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการประเมินสมรรถนะขององค์กรต่อการดำเนินงานและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

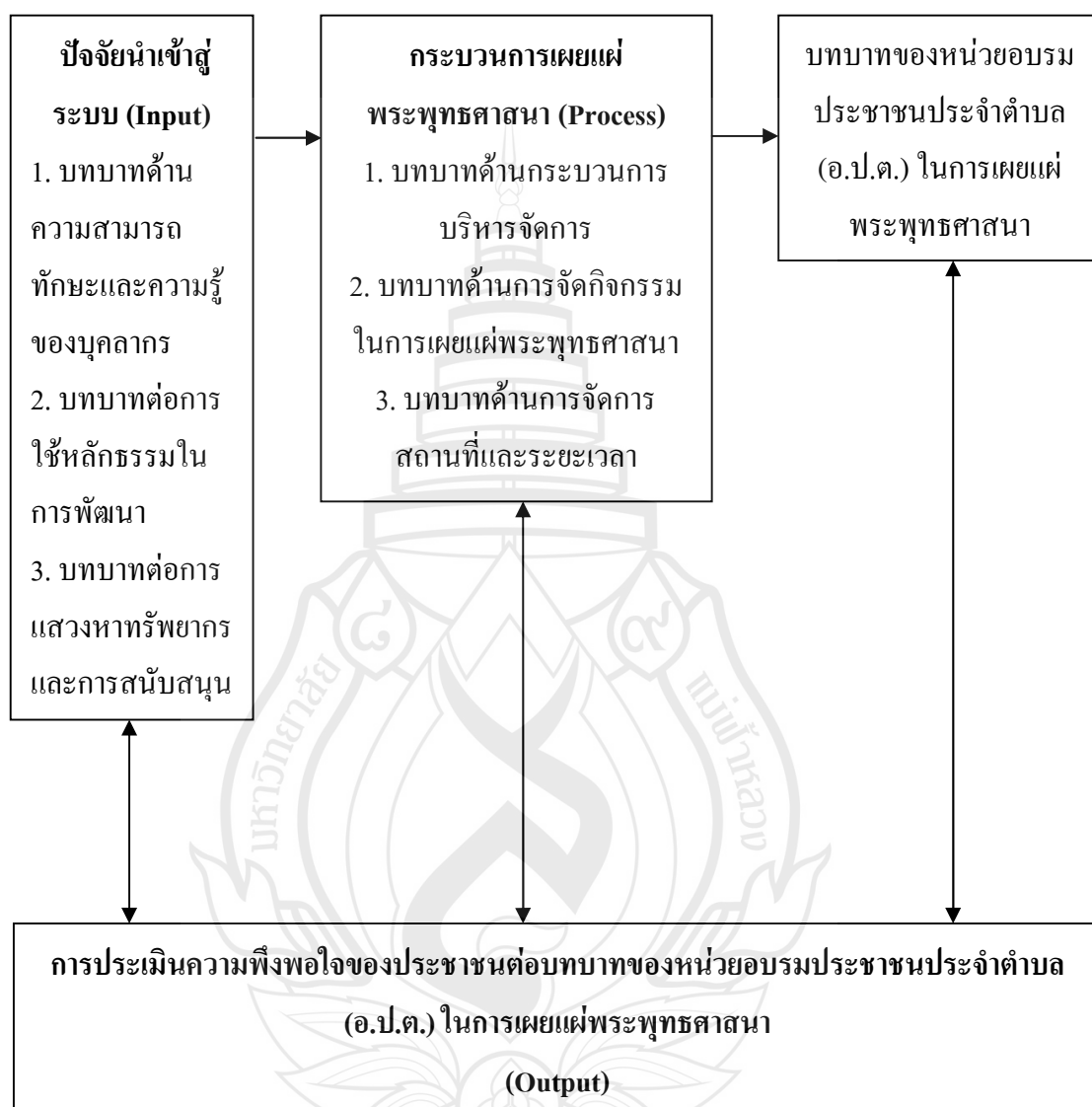
1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.2.2 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลกับปัจจัยส่วนบุคคล

1.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) มาเป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยทำการศึกษาทั้งระบบของการดำเนินงานของหน่วยอบรมฯ ตั้งแต่ป้อนเข้าสู่ระบบ กระบวนการ

เผยแผ่พระพุทธศาสนา และการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อระบบด้านต่าง ๆ ของหน่วยอบรมฯ อันเป็นการทำความเข้าใจภาพรวมของหน่วยอบรมฯ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.4 สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ สถานภาพทางเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนา ทำให้ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลแตกต่างกัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.5.1 ทราบถึงบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ทั้งระบบ

1.5.2 ทราบถึงระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และปัจจัยส่วนบุคคลที่เป็นตัวแปรสำคัญต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการดำเนินงาน

1.5.3 คณะกรรมการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลทราบถึงภาพรวมของบทบาทองค์กรที่ดำเนินอยู่และที่ผ่านมา และสามารถนำประเด็นสำคัญที่ค้นพบไปปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานต่อไป

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาความพึงพอใจต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายอย่างเป็นระบบใช้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและทฤษฎีระบบในการอธิบายการเคลื่อนไหว ความสัมพันธ์

ของระบบและผลสำเร็จของการดำเนินงานโดยการประเมินจากประชาชนในฐานะของผู้รับบริการย้อนหลังในปีที่ผ่านมา คือช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558

การวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และประชาชนในพื้นที่ที่เคยได้รับการอบรมและส่งเสริมโดยการดำเนินงานของหน่วยอบรมศรีดอนมูล ซึ่งมีกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล จำนวน 15 รูป/คน
2. ครัวเรือนของประชาชนในตำบลศรีดอนมูล จำนวน 3,231 ครัวเรือน

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 บทบาท หมายถึง บทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลที่มีภารกิจกรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยอธิบายถึงบทบาทของปัจจัยนำเข้าสู่ระบบ กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.7.2 ปัจจัยนำเข้าสู่ระบบ หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ ที่องค์กรต้องใช้ในกระบวนการเผยแผ่ ได้แก่ ความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร การใช้หลักธรรมในการพัฒนา และการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน

1.7.3 กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดการสถานที่และระยะเวลา

1.7.4 การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง ทัศนคติความเห็นของประชาชนในพื้นที่ตำบล ที่เคยเข้าร่วมอบรมและการส่งเสริมโดยหน่วยอบรมฯ ต่อปัจจัยนำเข้าระบบ และกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1.7.5 หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) หมายถึง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.7.6 การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ตามหลักธรรมในการพัฒนาท้องถิ่น 8 ประการ ในปีที่ผ่านมา ได้แก่ (1) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การจัดโครงการธรรมะสัญจรตามหมู่บ้านต่าง ๆ โดยความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล การจัดอบรมสามเณรบรรพชาญาคูร่อน การสอนศีลธรรมในโรงเรียน เทศกาลประเพณีสงกรานต์ พิธีการวัดน้ำคำหัว (2) ด้านสุขภาพอนามัย โดยความร่วมมือกับสาธารณสุขให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและธรรมะเพื่อชีวิต เทศกาลงดเหล้าเข้าพรรษา (3) ด้านสัมมาชีพ ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่ม

ผู้สูงอายุในชุมชน (4) ด้านความสันติสุข การอบรมส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน และสร้างจิตสำนึก ภาวะผู้นำ และการแก้ไขปัญหาของสังคม (5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การสอนพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ การสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน กองทุนเพื่อการศึกษา (6) การสาธารณสงเคราะห์ ความ ร่วมมือกับคณะสงฆ์ สภาวัฒนธรรม และพุทธสมาคม ในการมอบสิ่งของเครื่องใช้ และปัจจัยต่อ การดำรงชีพกับกลุ่มผู้สูงอายุ (7) ด้านความกตัญญูกตเวทิตาธรรม การจัดกิจกรรมวันกตัญญู ผู้สูงอายุ การแสดงธรรมเทศนา (8) ด้านความสามัคคี โครงการธรรมสัง្កจร การอบรมธรรมะ และ สร้างความสามัคคีในชุมชน เป็นต้น

1.7.7 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง สถานภาพทางเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาของประชาชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและแนวคิดการประเมิน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยตามประเด็น ดังนี้

- 2.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์การ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กร
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์การ

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมองค์การมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจ ความหมายของคำว่า “พฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การ” (Human Behavior in Organization) และ “พฤติกรรมองค์การ” (Organization Behavior) ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร (พฤติกรรมองค์การ, 2558)

โดยทั่วไปแล้วการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ และพฤติกรรมองค์การไม่มีความแตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ เป็นการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ในระดับต่าง ๆ เพื่อแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาทั้งสองส่วนนี้เป็นการศึกษาในขอบเขตเนื้อหาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 ประเด็นมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง คือ พฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การจะหมายถึงการแสดงออกของปัจเจกบุคคล (Individual) ที่อยู่ในสภาวะการทำงานที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา สถานที่ และวิธีการทำงาน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วต้องอาศัยทฤษฎีจิตวิทยาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ แต่พฤติกรรมองค์การมองในแง่ของกลุ่ม (Group) การทำงานว่ามีพฤติกรรมอย่างไร มีความร่วมมือ ความขัดแย้ง และแบบฉบับ

ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เป็นอย่างไร ผลกระทบที่กลุ่มมีต่อผลงาน และผลกระทบของงานที่มีต่อกลุ่มเป็นอย่างไร การอธิบายปรากฏการณ์เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ มาประกอบการศึกษาพฤติกรรมองค์การจะต้องศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล เพราะต้องเข้าใจพฤติกรรมกลุ่มแต่กลุ่มคือการรวมตัวของปัจเจกบุคคล จึงไม่สามารถแยกปัจเจกบุคคลออกไปจากองค์การได้ การที่จะเข้าใจพฤติกรรมองค์การได้นั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การก่อน นอกจากนี้ตัวขององค์การเองไม่ว่าจะเป็นบทบาท หน้าที่ตลอดจนบรรยากาศในองค์การจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลด้วย

ผู้บริหารในยุคแรก ๆ มองบุคคลว่า เป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับเครื่องจักร เครื่องกล ต่อมาได้มีความพยายามที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ ให้คนทำงานได้มากขึ้น เร็วขึ้น โดยการจูงใจด้วยเงินและวัตถุเป็นหลัก ที่เรียกว่า “การบริหารเชิงวิทยาศาสตร์” แต่พบว่า วิธีการให้ความสำคัญกับมนุษยสัมพันธ์ไม่ได้คำตอบที่ดีกับการบริหาร จึงมีการใช้วิธีการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์ ที่ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์การ อันเป็นที่มาของการศึกษาพฤติกรรมองค์การ ซึ่งการศึกษาดังกล่าว มีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวคิดการบริหารในปัจจุบัน เนื่องจากการบริหารเป็นกระบวนการทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคลอื่น พฤติกรรมของบุคคลในองค์การจึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิผลขององค์การ

เนื่องจากการบริหารงานเป็นกระบวนการทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคลอื่น และการบริหารเป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีความต้องการ มีความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้น การที่จะบริหารจัดการให้มนุษย์ทำงานได้สำเร็จ เกิดประสิทธิผลตามจุดหมายหมายขององค์การ ตลอดจนสามารถแข่งขันและทำให้องค์การอยู่รอดได้นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการศึกษาพฤติกรรมภายในองค์การ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในองค์การได้ ตลอดจนสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การศึกษาพฤติกรรมองค์การมีความสำคัญต่อผู้บริหารดังต่อไปนี้

1. ทำให้เกิดความเข้าใจ และสามารถทำนายและควบคุมพฤติกรรมของตนเอง การศึกษาพฤติกรรมองค์การจะช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของตนเอง เช่น มีความเข้าใจในความรู้สึก ความต้องการและแรงจูงใจของตนเอง ทำให้ทราบธรรมชาติ จุดอ่อนและจุดแข็งของพฤติกรรมของตนเอง ตลอดจนปัจจัยที่เป็นสาเหตุ ทำให้สามารถทำนายและควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เช่น นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมและความสามารถในการตัดสินใจ การตอบสนอง การควบคุมอารมณ์และ

ความเครียดต่าง ๆ การพัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการบริหารงานในอาชีพของตน

2. ทำให้เกิดความเข้าใจ และสามารถทำนายและควบคุมพฤติกรรมของผู้ได้บังคับบัญชา เนื่องจากผู้บริหารจำเป็นต้องรับผิดชอบในการวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุมให้มีความทำงานที่นำไปสู่ผลสำเร็จขององค์การ การศึกษาพฤติกรรมองค์การจะทำให้ผู้บริหารเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละคน เข้าใจปัจจัยสาเหตุของพฤติกรรม จึงทำให้ผู้บริหารเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง สามารถทำนายได้ว่า ถ้าใส่ปัจจัยหรือตัวแปรใดเข้าไป จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมอะไรขึ้น ซึ่งนำมาสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมในองค์การด้วยการควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น ใช้การจูงใจบุคลากรให้ทำงานอย่างทุ่มเทมากขึ้น มีการจัดออกแบบงานได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติของคนทำงาน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในองค์การ การสนับสนุนให้บุคลากรทำงานได้บรรลุตามเป้าหมายและได้รับรางวัล เป็นต้น

3. ทำให้เกิดความเข้าใจ และสามารถทำนายและควบคุมพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากผู้บริหารจำเป็นต้องทำงานและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในองค์การ การเข้าใจกระบวนการเกิดทัศนคติของบุคคล การเข้าใจความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล กระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมภายในองค์การ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและการเมืองภายในองค์การจะช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ในองค์การ ทำให้สามารถทำนายและนำมาใช้ในการสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี

4. ทำให้เกิดความเข้าใจ และสามารถทำนายพฤติกรรมของผู้บริหาร บุคคลอื่นและสถานะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายขององค์การ เนื่องจากผู้บริหารมีหลายระดับผู้บริหารในระดับที่อยู่เหนือขึ้นไป จะมีอิทธิพลต่อผู้บริหารในระดับรองลงมา และบุคคลอื่นและสถานะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการบริหารจะมีอิทธิพลต่อผู้บริหารระดับสูง เช่น ผู้บริหารจากส่วนกลาง ผู้ตรวจราชการ ผู้ถือหุ้น รวมทั้งคู่แข่ง (Competitors) ผู้ส่งวัตถุดิบให้ (Suppliers) และลูกค้าขององค์การ ตลอดจนสภาพแวดล้อม เทคโนโลยี

พฤติกรรมองค์การจึงเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีความเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริหารที่อยู่เหนือขึ้นไปและบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายขององค์การ และสามารถทำนายการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายขององค์การ ซึ่งนำมาสู่การเจรจาต่อรอง การวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุมให้องค์การมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่

พึงประสงค์ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการกำหนดนโยบายขององค์กรได้

ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมองค์การจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริหาร กล่าวคือ ทำให้ผู้บริหารเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้ได้บังคับบัญชา เข้าใจเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนเข้าใจผู้บริหารและบุคคลอื่นและสภาวะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย โดยความเข้าใจเหล่านี้จะทำให้สามารถทำนายพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น และสามารถปรับปรุงพฤติกรรมตนเอง จูงใจ สนับสนุน และควบคุมพฤติกรรมของบุคคลอื่น อันเป็นส่วนสำคัญ ที่จะทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารตนเอง และบุคคลรอบข้าง และทำให้องค์การประสบความสำเร็จได้

2.1.1 องค์ประกอบขององค์การ

องค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การของรัฐหรือองค์การธุรกิจต่างมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1.1.1 จุดมุ่งหมายขององค์การ (Organization Goal) หมายถึง เป้าประสงค์ของการบริหารที่องค์การต้องการทำให้สำเร็จ เช่น องค์การธุรกิจ มีจุดมุ่งหมายต้องการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการแสวงหากำไร และให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมกับพนักงาน จุดมุ่งหมายขององค์การจะเป็นตัวจูงใจให้บุคคลมาทำงานร่วมกัน ถึงแม้ว่าจุดมุ่งหมายของแต่ละบุคคลที่ทำงานจะมีความสำคัญ แต่จุดมุ่งหมายขององค์การโดยรวมมีความสำคัญมากกว่า เพราะจะเป็นจุดเน้นให้สมาชิกทุกคนในองค์การให้ความสนใจและดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายยังช่วยให้บุคคลมองไปในอนาคต และมีการวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่จะช่วยให้เกิดการดำเนินงานตามที่มุ่งหวัง ดังนั้นจุดมุ่งหมายขององค์การจึงอาจส่งผลให้จำเป็นต้องมีการพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการทำงานขององค์การให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วย

2.1.1.2 โครงสร้างขององค์การ (Organization Structure) หมายถึง ระบบของงาน การรายงาน และความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ในการดำเนินงานขององค์การนั้น ๆ โดยการออกแบบโครงสร้างขององค์การนอกจากจะเป็นการออกแบบอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ แล้ว ยังเกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่มกิจกรรมในการทำงานเป็นแผนกหรือฝ่ายต่าง ๆ การประสานงาน การสื่อสาร และกลไกควบคุมการทำงานภายใน องค์การ อีกด้วย ซึ่งการมองโครงสร้างขององค์การ อาจพิจารณาจากรูปแบบและการดำเนินกิจกรรมขององค์การ หรืออาจพิจารณาจากความสัมพันธ์ของ ส่วนต่าง ๆ ภายในองค์การ ซึ่งได้แก่ แผนผังองค์การ (Organization Chart) โดยทั่วไปโครงสร้างขององค์การประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

1. โครงสร้างนั้นต้องมีการระบุนานหรือกระบวนการทำงานที่ให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ

2. โครงสร้างจะต้องรวมและเชื่อมโยงงานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดผลผลิตในระดับที่พึงประสงค์ การทำงานของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การต้องเกี่ยวข้องกันมากเท่าใด การประสานงานระหว่างฝ่ายจะยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น

การจัดโครงสร้างองค์การมีวัตถุประสงค์เพื่อการสั่งการและการประสานการทำงานของบุคลากรภายในองค์การ เพื่อให้การทำงานบรรลุจุดมุ่งหมาย การมีโครงสร้างองค์การที่ดีจะทำให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกัน ประสานงานกัน และเชื่อมต่อกันได้ดี

อย่างไรก็ตามโครงสร้างองค์การที่ออกแบบไว้ตั้งแต่เริ่มแรกสามารถมีการปรับเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น ซึ่ง ลิทท์ ซอร์ทเทล และ คิมเบอร์ลี (Leatt, Shortell & Kimberly, 1988) ระบุว่าสถานการณ์ที่ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์การ คือ

1. เมื่อองค์การเผชิญกับปัญหาที่สำคัญ
2. เมื่อสภาวะแวดล้อมภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อนโยบายขององค์การ
3. เมื่อองค์การมีโปรแกรมหรือการบริการใหม่ที่ได้ถูกกำหนดให้เป็นพันธกิจขององค์การ
4. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร

2.1.1.3 บุคคล (People) ในแต่ละองค์การย่อมประกอบด้วยบุคคลหลาย ๆ คน มาทำงานร่วมกัน ซึ่งบุคคลและองค์การต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ บุคคลจะถูกองค์การคาดหวังเกี่ยวกับความพยายาม ความสามารถ ความจงรักภักดีต่อองค์การ ทักษะ การทุ่มเทเวลาและศักยภาพ ในขณะที่เดียวกันองค์การก็ถูกคาดหวังจากบุคคลว่า จะได้รับการสนับสนุนจากองค์การในเรื่องค่าตอบแทน ความมั่นคงของงาน ผลประโยชน์ โอกาสในการทำงาน สถานภาพและความก้าวหน้า ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าว

2.1.1.4 สภาพแวดล้อมขององค์การ (Organization Environment) หมายถึง แรงผลักดันต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการองค์การ ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั่วไป สภาพแวดล้อมที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์การ และสภาพแวดล้อมภายในองค์การ (จรัสศักดิ์ จิระนนท์, 2542, หน้า 72-86) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment) ได้แก่ แรงผลักดันที่อยู่ภายนอกองค์การที่มีอิทธิพลแบบทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงต่อองค์การ ได้แก่ อิทธิพลจากการเมืองและกฎหมาย เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

2. สภาพแวดล้อมที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์กร (Task Environment) เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรที่มีผลกระทบ โดยตรงต่อองค์กรและการดำเนินงานขององค์กรในการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ คู่แข่งขัน ผู้ขายวัตถุดิบ วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน ตลาดแรงงาน นโยบายและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เข้ามาควบคุมกำกับ

3. สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment) เป็นแรงผลักดันภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อ การจัดการและดำเนินงานของ ขององค์กร (พฤกษกรรมองค์กร, 2558)

2.1.2 การพัฒนาองค์กร

ในการบริการการเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จได้ต้องรวมถึงการพัฒนาองค์กร (Organization Development: OD) ด้วย โดยนิยามการพัฒนาองค์กร หมายถึง การทำแผนเพื่อใช้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เกิดความมีประสิทธิภาพและให้ความสำคัญด้านความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น (More Effective and More Human) จะเห็นว่ากระบวนการทัศน์ของการพัฒนาองค์กร (OD Paradigm) คือการให้ความสำคัญต่อคุณค่าของมนุษย์และความก้าวหน้าขององค์กรควบคู่กันไป เน้นความร่วมมือและกระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดจนการมีจิตวิญญาณของการแสวงหา (Spirit of Inquiry) กล่าวโดยสรุปว่าค่านิยมที่ถือเป็นสาระสำคัญเชิงปรัชญาของการพัฒนาองค์กร ได้แก่

2.1.2.1 ให้การนับถือต่อตน (Respect for People) โดยเชื่อว่า มนุษย์มีความรับผิดชอบ มีสติปัญญาและต้องการให้การใส่ใจ และควรได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

2.1.2.2 ไว้วางใจและช่วยเหลือผู้อื่น (Trust and Support) กล่าวคือ องค์กรที่ถือว่ามีความสุขดีและมีประสิทธิผลต้องมีลักษณะของความไว้วางใจ มีความเชื่อถือมีบรรยากาศที่เปิดเผย และให้การเกื้อกูลต่อกัน

2.1.2.3 มีความเสมอภาคด้านอำนาจ (Power Equalization) ในองค์กรที่มีประสิทธิผลจะไม่เน้นการใช้อำนาจและการควบคุมตามสายการบังคับบัญชาเป็นประเด็นสำคัญ

2.1.2.4 กล้าเผชิญปัญหา (Confrontation) โดยไม่เลียง ไม่ประวิงเวลาหรือหนีปัญหาที่เกิดขึ้น แต่จะใช้วิธีเผชิญปัญหาอย่างเปิดเผย

2.1.2.5 การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงจะได้รับโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพราะการได้มีส่วนร่วมยิ่งทำให้ต้องผูกพันต่อการนำข้อยุติลงสู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

2.1.3 เทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาองค์กร

เนื่องจากการพัฒนาองค์กร เป็นแผนรวมที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงสภาพการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรแต่ละคนขององค์กร พร้อมกับปรับปรุงให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น กิจกรรมของ OD ก็คือ แสวงหาทางที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กร

กระบวนทัศน์ (Paradigm) หมายถึง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่า ซึ่งตั้งอยู่บนฐานการมองโลกความเป็นจริงแบบหนึ่งหรืออาจหมายความว่า ทศนะแม่บท เพราะเป็นทัศนะพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนด วิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าและวิถีชีวิตทั้งหมดของผู้คน

แผนพัฒนาองค์กรจึงประกอบด้วยเทคนิคต่าง ๆ หลายอย่าง (บางครั้งเรียกว่า กิจกรรมสอดแทรก หรือ OD Interventions) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญใช้เพื่อปรับปรุงการทำงานขององค์กรทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรโดยรวม เทคนิคการพัฒนาองค์กรที่เป็นนิยามแพร่หลาย ได้แก่ การสำรวจข้อมูลย้อนกลับ (Survey Feedback) การฝึกอบรมเพื่อฝึกการรับรู้ (Sensitivity Training) การสร้างทีมงาน (Team Building) โปรแกรมสร้างคุณภาพในชีวิตงาน (Quality of Work Life Programs) และการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objectives) และการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Creating a Learning Organization) (การบริหารการเปลี่ยนแปลง, 2558)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กร

ศาสตราจารย์เดวิด แมคเคลเลน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ศึกษาคุณสมบัติและคุณลักษณะของนักธุรกิจและผู้บริหารระดับสูงที่ประสบความสำเร็จในองค์กรชั้นนำว่ามีคุณลักษณะอย่างไร จากการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพและผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีเด่นของบุคคลไม่ได้เป็นปัจจัยที่จะชี้วัดว่า บุคคลนั้น ๆ จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานเสมอไป หากต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น

ศักยภาพ หมายถึง กลุ่มของทักษะ ความรู้ ความสามารถ รวมทั้ง พฤติกรรม คุณลักษณะ และทัศนคติที่บุคลากรจำเป็นต้องมี เพื่อปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรศักยภาพองค์กรอยู่ที่ผลงานขององค์กรที่ได้มาจากทักษะ ความรู้ความสามารถ ทัศนคติ วัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตรงตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร แสดงออกให้เห็นประจักษ์ต่อลูกค้าและผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย ข้อมูลสารสนเทศ

(Information) รายงานผลการปฏิบัติงาน (Report) และคุณภาพของผลงาน (Quality) (สุรชาติ ณ หนองคาย, 2549)

ประโยชน์ของศักยภาพต่อบุคคลระบุจุดแข็ง จุดอ่อนภายในตน ตลอดจนแผนการฝึกอบรมและพัฒนาตนได้อย่างชัดเจน ที่จะเข้าถึงโอกาส และเอาชนะอุปสรรคในการทำงานให้บรรลุตามที่ต้องการ มอบหมายช่วยให้พนักงานเข้าใจถึงเส้นทางความก้าวหน้าสายอาชีพ และการพัฒนา ศักยภาพของตนเองให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตมีกรอบมาตรฐานในการวัดศักยภาพของทักษะ ความรู้ ความสามารถที่พึงประสงค์ขององค์กรได้อย่างชัดเจน

दनय เทียนพุม (2543) กล่าวถึงการวัดศักยภาพขององค์กร 2 วิธีหลัก คือ

1. วิธีการแรก ใช้การวัดด้านมิติพฤติกรรม (ทักษะ ความรู้ ความคิด และพฤติกรรม) ขององค์กร ด้วยการมุ่งไปที่การวัดพฤติกรรมหลักที่มีผลต่อการดำเนินการภารกิจขององค์กร โดยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ว่า บุคลากรขององค์กรนั้นมีพฤติกรรม (Behavioral Analysis) ที่สอดคล้องกับ ลักษณะของพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามภารกิจขององค์กรนั้น หรือไม่ วิธีการนี้เรียกว่า เทคนิค Behavioral Event Interviews หรือ BEIs

2. วิธีการที่สอง ใช้การวัดโดยการเปรียบเทียบมาตรฐานการทำงานขององค์กรนั้นกับ มาตรฐานการทำงานขององค์กรที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการประสบผลสำเร็จ

การวัดระดับศักยภาพขององค์กรอาจใช้วิธีการวัดในเชิงทัศนคติของการเห็นประโยชน์ ร่วมกันตามแนวทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) อันเป็นผลจากการที่ บุคคลทำงานร่วมกันได้สร้างสถานะที่เอื้ออำนวยต่อความคาดหวัง หรืออีกนัยหนึ่งเพื่อสนองตอบ ต่อความคาดหวัง การศึกษาในลักษณะนี้อาจใช้การศึกษาที่เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริง โดยที่ บทบาทที่คาดหวัง อันเป็นพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังไว้ล่วงหน้าต่อบุคคลหรือ องค์กร ส่วนบทบาทที่เป็นจริง เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือองค์กรหนึ่งปฏิบัติหรือแสดงออกมาซึ่ง อาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องต่อความคาดหวังของอีกบุคคลหนึ่งหรือองค์กร บทบาทที่เป็นจริงจะสะท้อนให้เห็นความสามารถของบุคคลากรหรือองค์กรในการเอื้อต่อความคาดหวังของ บุคคลอื่น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพ

การประเมินผลเป็นความจำเป็นและมีความสำคัญในการปฏิบัติงานที่สำคัญของหน่วยงาน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาองค์กร พัฒนานโยบาย หรือเพื่อการวางแผน ในปัจจุบันการประเมินผลครอบคลุมในหลายลักษณะด้วยกันทั้งในลักษณะการประเมินองค์รวมขององค์กร หรืออาจประเมินเฉพาะด้าน เช่น การประเมินผลโครงการ การประเมินผลการปฏิบัติงาน “การประเมินผล” จึงเป็นกลไกในการพัฒนาองค์กร ให้ได้รับการพัฒนาไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา

แนวคิดการประเมินผล มักใช้คำว่า Assessment หรือ Evaluation หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในรูปที่สามารถตีความได้เพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการนำไปสู่การตัดสินใจในขั้นประเมินผล (Anderson, Ball & Murphy, 1975, pp. 26 – 27) นอกจากนี้ในทัศนะของการประเมินในด้านต่าง ๆ ก็มีการให้ความหมายในลักษณะต่าง ๆ กัน

Peter and Howard (1982) ได้กล่าวว่า การประเมินเป็นการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีทางสังคม เพื่อตัดสินใจและพัฒนาโครงการด้านการวางแผนและการติดตามประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการทางสังคม รวมทั้งการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงจากการนํานโยบาย แผนงานไปปฏิบัติโครงการ

Yuchman and Seashor (1967) ได้กล่าวว่า กระบวนการประเมินเป็นกระบวนการต่อเนื่องทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องระหว่างกิจกรรมที่จะถูกประเมิน กับคุณค่าส่วนบุคคลของผู้ประเมิน ดังนั้นกระบวนการจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับการตัดสินใจเชิงอัตนัยซึ่งซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวบุคคลที่ไม่สามารถจัดให้หมดสิ้นไปได้

จากการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินศักยภาพของนักวิชาการต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

2.3.1 แนวคิดและโมเดลการประเมินของครอนบาค (Cronbach's Concept and Model)

ในปี ค.ศ. 1963 ครอนบาค (Cronbach, 1963) ได้เขียนบทความชื่อ “Course Improvement Through Evaluation” โดยได้นิยามการประเมินว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทางการศึกษาซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบคุณภาพของโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพของครู ในแนวคิดของครอนบาค การประเมินไม่ควรใช้แบบทดสอบเท่านั้น แต่ควรมีมาตรการอื่น ๆ ประกอบด้วย แนวทางการประเมิน 4 แนวทาง คือ

2.3.1.1 การศึกษากระบวนการ (Process Studies) ได้แก่ การศึกษาภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น การสังเกตการณ์ใช้สื่อ การซักถามนักเรียนในขณะที่สอน ฯลฯ ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงการสอน

2.3.1.2 การวัดศักยภาพของผู้เรียน (Proficiency Measurement) กรอบนบาคให้ ความสำคัญต่อคะแนนรายข้อมากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยให้ทัศนะว่า คะแนนแต่ละข้อสามารถชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วและสิ่งที่ควรพัฒนาต่อไป ดังนั้น การวัดสมรรถภาพของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอน จึงมีความสำคัญมากกว่าการสอบปลายภาคเรียน

2.3.1.3 การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement) การวัดทัศนคติเป็นผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญเช่นกัน การวัดทัศนคติสามารถวัดได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม และอื่น ๆ

2.3.1.4 การติดตามผล (Follow-Up Studies) เป็นการติดตามผลการทำงาน หรือ ภาวะการณ์เลือกศึกษาต่อในสาขาต่าง ๆ เพื่อช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงาน

ในปัจจุบันได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการประเมินด้านการเรียนการสอน เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2.3.2 แนวคิดและโมเดลการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model)

ในค.ศ. 1967 สคริฟเวน (Scriven, 1967) ได้เขียนบทความชื่อ “The Methodology of Evaluation” ซึ่งสคริฟเวน ได้นิยามการประเมิน ไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบ ในการประเมิน เป้าหมายการประเมิน ก็คือ การตัดสินคุณค่าให้กับกิจกรรมที่ต้องการประเมิน การประเมินแบ่งเป็น 2 ลักษณะ

2.3.2.1 การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินงาน กิจกรรมที่บ่งชี้ถึงข้อดี และข้อจำกัดที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานนั้น ๆ ผลจากการประเมินสามารถจะนำไปใช้เพื่อการพัฒนางานให้ดีขึ้น จึงเรียกการประเมินดังกล่าวว่า การประเมินเพื่อปรับปรุง

2.3.2.2 การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อกิจกรรมเสร็จสิ้นลงเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าความสำเร็จของกิจกรรม หรือเพื่อเป็นแนวทางที่ดีไปใช้กับ งาน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงเรียกการประเมินประเภทนี้ว่าการประเมินสรุปรวม

2.3.3 แนวคิดและโมเดลชิปในการประเมินของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

ในปี ค.ศ.1971 สตฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam et al., 1971) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมิน ชื่อ “Educational Evaluation and Decision Making” ซึ่งแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการและการประเมิน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนา จนเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน

สตฟเฟิลบีม ได้นิยาม การประเมิน ว่าหมายถึง กระบวนการของการระบุ หรือกำหนด ข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วนั้น มาจัดทำ ให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจ สตฟเฟิลบีม ได้แบ่งการประเมิน ออกเป็น 4 ประเภท คือ

2.3.3.1 ประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมิน ก่อนที่จะลงมือดำเนินการโครงการใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อ พิจารณาความจำเป็นการชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมาย

2.3.3.2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน ตลอดจนแผนและเทคโนโลยีของการดำเนินงาน

2.3.3.3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อหา ข้อบกพร่องของการดำเนินงานโครงการ หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจเพื่อการพัฒนา รวมทั้ง บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

2.3.3.4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ ผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

2.3.4 แนวคิดทฤษฎีของการประเมินผลของโอเวน

ได้แสดงไว้ว่า การประเมินผลสามารถทำได้หลายระดับ (Owen, 1993) ดังนี้

2.3.4.1 ประเมินการวางแผน การวางแผนเป็นกิจกรรมที่สำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาองค์กรและการพัฒนาโครงการ การวางแผนจะช่วยในกระบวนการกำหนดทรัพยากร และการกำหนดกิจกรรม ในกระบวนการวางแผนจึงต้องการหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และกำหนดระเบียบหรือวิธีการของการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุ วัตถุประสงค์ และสามารถชี้ความสัมพันธ์ของระยะเวลาที่ผ่านมาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

2.3.4.2 ประเมินโครงการ โดยทั่วไปกระบวนการวางแผนที่สำคัญคือ การกำหนด โครงการ โดยมีการกำหนดโครงการเพื่อดำเนินการ โดยจะต้องมีการระบุทรัพยากรและเป้าหมายที่ ต้องการ ดังนั้นโครงการจึงต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและ สอดคล้องสัมพันธ์กัน การประเมินผลโครงการ จึงหมายรวมถึงกระบวนการรวบรวมข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการปรับปรุงโครงการ

2.3.4.3 ประเมินนโยบาย นโยบายเป็นสิ่งที่เลือกปฏิบัติและนำมาใช้เป็นแผนในการดำเนินงานนโยบายจึงเป็นเครื่องมือชี้นำไปสู่การตัดสินใจ ในอนาคต นโยบายจึงเป็นแนวทางกว้าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยเป้าประสงค์ที่ต้องการและแนวทางการพัฒนาอย่างกว้าง ๆ ตามปกติในองค์กรจะกำหนดโครงการโดยสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร การประเมินนโยบายสามารถทำได้หลายระดับ ได้แก่ การประเมินในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาโครงการและการดำเนินกิจกรรมของโครงการ

2.3.4.4 ประเมินองค์กร การประเมินผลองค์กรมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงานและผลผลิตหรือผลงานขององค์กรนั้น ดังนั้นการประเมินผลจึงได้รับความสนใจและการดำเนินการอย่างกว้างขวาง ดังนั้นการประเมินองค์กรจึงมีลักษณะของการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กร

2.3.4.5 ประเมินผลผลิต การประเมินผลผลิตที่พบมาก ก็คือ ในโรงงานอุตสาหกรรมจะมีการประเมินผลผลิตทันทีที่ผลิตจากโรงงานต่าง ๆ ว่ามีคุณภาพเป็นอย่างไร ปัจจุบัน ในการบริหารภาครัฐ ได้หันมาให้ความสำคัญในการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ การประเมินผลผลิตจึงจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่ทุกคนยอมรับ แล้วทำการรวบรวมข้อมูลตามเกณฑ์นั้น ๆ ก่อนที่จะประเมินว่าผลผลิตใดตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากที่สุด และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการตัดสินใจ พัฒนาและการลงทุนต่อไป โดยทั่วไปการประเมินผลจะเน้นในเรื่องผลกระทบ ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจมองไปในอนาคตระยะยาว

2.3.5 การประเมินองค์กรด้วย McKinsey 7s

แนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1980 โดย Robert Waterman, Tom Peter and Julien Phillips แนวคิดนี้ต้องการนำเสนอว่าประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ 7 ประการ ของธุรกิจว่ามีลักษณะและมีสภาพอย่างไร จึงเป็นที่มาของศัพท์คำหนึ่งว่า Mckansey's 7S ซึ่ง อานาจ วัชรจินดา (2558) กล่าวถึงหนังสือขายดีที่สุดที่เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1980 คือหนังสือ In search of Excellence ซึ่งเผยแพร่ผลการวิจัยการเทียบเคียงข้อมูลของบริษัทชั้นนำกว่า 60 บริษัทด้วยเกณฑ์การประเมินเดียวกัน ซึ่งปรากฏผลว่ามีบริษัทเพียงจำนวนหนึ่งที่ได้ชื่อว่าเป็นบริษัทชั้นนำเลิศ (Excellence Companies) ซึ่งมีความโดดเด่นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในด้านนวัตกรรม และการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ โดยกรอบแนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้ในการคัดสรรบริษัทต่าง ๆ นั้น เรียกว่า McKinney 7-S Framework ประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการในการประเมินองค์กร ซึ่งได้รับการยอมรับและนำไปใช้อย่างกว้างขวางในการประเมินถึงจุดอ่อน

และจุดแข็งในปัจจุบันทั้ง 7 การที่สามารถนำไปอธิบายถึงศักยภาพและความสามารถขององค์กรตามองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ โครงสร้าง (Structure) กลยุทธ์ (Strategy) บุคลากร (Staff) ระบบการปฏิบัติงาน (System) ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) และค่านิยมร่วม (Shared Values)

อำนาจ วัดจินดา (2558) กล่าวถึง McKinney 7-S Framework แนวคิดปัจจัย 7 ประการ ในการประเมินองค์กร ถือว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนา เนื่องจากจะทำให้เราได้รู้สภาพความเป็นจริงว่าองค์การของเรามีสมรรถนะอย่างไร อาจเปรียบได้กับการตรวจร่างกายของคนเพื่อที่จะทราบถึงความแข็งแรงและสมบูรณ์ และค้นหาโรคภัยต่าง ๆ ในกรณีองค์กรก็เช่นเดียวกัน การค้นพบจุดอ่อนก็เปรียบการค้นพบโรคที่จำเป็นต้องได้รับการเยียวยารักษาให้หายหรือทุเลาลงไป เพื่อพร้อมที่จะดำรงอยู่อย่างมั่นคงและสามารถไปสู่เป้าหมายที่ฝันไว้ให้ได้ มีแนวคิดสำคัญดังนี้

1. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารตอบคำถามที่สำคัญ อาทิ องค์กรอยู่ที่ไหนในขณะนี้ องค์กรมีเป้าหมายอยู่ที่ไหน พันธกิจของเราคืออะไร พันธกิจของเราควรจะเป็นอะไร และใครเป็นผู้รับบริการของเรา การบริหารเชิงกลยุทธ์จะมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การบริหารเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กร กำหนดและพัฒนาข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นมาได้และเป็นแนวทางที่บุคคลภายในองค์กรรู้ว่าจะใช้ความพยายามไปในทิศทางใดจึงจะประสบความสำเร็จ

2. โครงสร้างองค์กร (Structure) คือโครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการ หรือหน้าที่ของงานโดยมีการรับบุคลากรให้เข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือหมายถึง การจัดระบบระเบียบให้กับบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้เนื่องจากองค์กรในปัจจุบันมีขนาดใหญ่-การจัดองค์กรที่ดีจะมีส่วนช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ลดความซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งในหน้าที่ ช่วยให้บุคลากรได้ทราบขอบเขตงานความรับผิดชอบ มีความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

3. ระบบการปฏิบัติงาน (System) ในการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้นอกจากการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมและมีกลยุทธ์ที่ดีแล้ว การจัดระบบการทำงาน (Working System) ก็มีความสำคัญยิ่ง อาทิ ระบบบัญชี/การเงิน (Accounting/Financial System) ระบบพัสดุ (Supply System) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology System) ระบบการติดตาม/ประเมินผล (Monitoring/Evaluation System) เป็นต้น

4. บุคลากร (Staff) ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต โดยการตัดสินใจเกี่ยวกับบุคลากรนั้นควรมีการวิเคราะห์ที่อยู่บนพื้นฐานของกลยุทธ์องค์การที่เป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่องค์การจะดำเนินไปให้ถึง ซึ่งจะเป็นผลให้กระบวนการกำหนดคุณลักษณะ และการคัดเลือกและจัดวางบุคลากรได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

5. ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill) ทักษะในการปฏิบัติงานของทรัพยากรบุคคลในองค์การสามารถแยกทักษะออกเป็น 2 ด้านหลัก คือ ทักษะด้านงานอาชีพ (Occupational Skills) เป็นทักษะที่จะทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ได้ ตามหน้าที่ และลักษณะงานที่รับผิดชอบเช่น ด้านการเงิน ด้านบุคคล ซึ่งจะต้องอยู่บนพื้นฐานการศึกษาหรือได้รับการอบรมเพิ่มเติม ส่วนทักษะ ความถนัด หรือความชำนาญเฉพาะพิเศษ (Aptitudes and Special Talents) นั้นอาจเป็นความสามารถที่ทำให้พนักงานนั้น ๆ โดดเด่นกว่าคนอื่น ส่งผลให้มีผลงานที่ดีกว่าและเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้รวดเร็ว ซึ่งองค์การจะต้องมุ่งเน้นในทั้ง 2 ความสามารถไปควบคู่กัน

6. รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) แบบแผนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร พบว่า ความเป็นผู้นำขององค์กรจะมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องวางโครงสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยการเชื่อมโยงระหว่างความเป็นเลิศและพฤติกรรมทางจรรยาบรรณให้เกิดขึ้น

7. ค่านิยมร่วม (Shared values) ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์กรที่ได้กลายเป็นรากฐานของระบบการบริหาร และวิธีการปฏิบัติของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กร หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมองค์กร รากฐานของวัฒนธรรมองค์กรก็คือ ความเชื่อ ค่านิยมที่สร้างรากฐานทางปรัชญาเพื่อทิศทางขององค์กร โดยทั่วไปแล้วความเชื่อจะสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพและเป้าหมายของผู้ก่อตั้งหรือผู้บริหารระดับสูง ต่อมาความเชื่อเหล่านั้นจะกำหนดบรรทัดฐาน เป็นพฤติกรรมประจำวันขึ้นมามีภายในองค์กร เมื่อค่านิยมและความเชื่อได้ถูกยอมรับทั่วทั้งองค์กรและบุคลากรกระทำตามค่านิยมเหล่านั้นแล้วองค์กรก็จะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

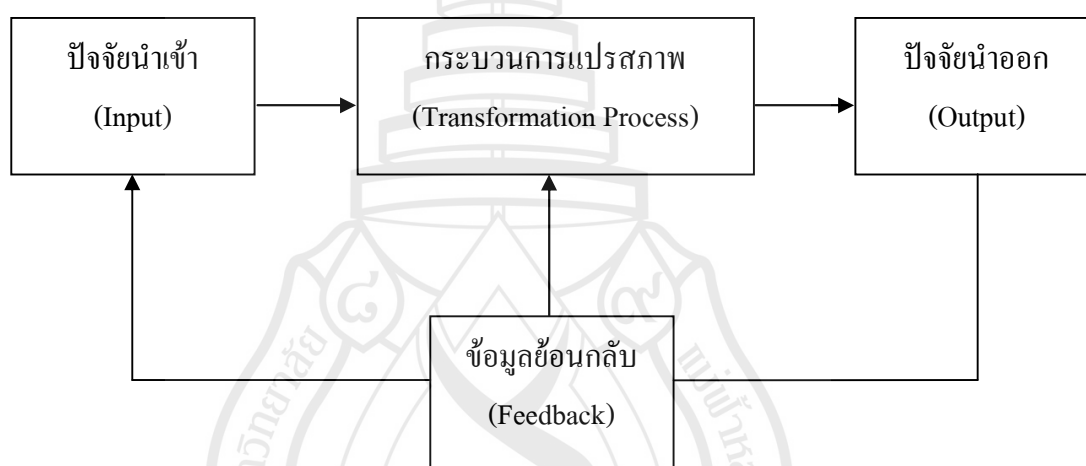
2.3.6 แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory)

เป็นทฤษฎีที่ทำให้นักบริหารที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินผล ที่จะมองเห็นภาพรวมขององค์กรทั้งหมดตามหน้าที่ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาองค์การในลักษณะระบบนั้น จะก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาขององค์กรทั้งระบบ

คำว่าระบบ (System) อาจจัดได้ว่าเป็นกลุ่มของส่วนที่เกี่ยวข้องกันและมีความสัมพันธ์กัน ในเชิงที่จะต้องบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันดังนี้ (สมยศ นาวิการ, 2544, หน้า 49) คือ

2.3.6.1 ส่วนต่าง ๆ ของระบบ อยู่ในสถานะที่เคลื่อนไหวได้ การเคลื่อนไหวหรือแสดงออกของส่วนต่าง ๆ จะมีปฏิริยากระทบต่อกันเสมอ โดยที่ในระบบหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ (Subsystems) และภายในระบบย่อยก็จะประกอบไปด้วย ระบบย่อยเล็กลงไปอีก หากมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ ส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ (Chain of Effects)

2.3.6.2 ระบบประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ที่มา สมยศ นาวิการ (2544, หน้า 49)

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบขอทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory)

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในกระบวนการบริหาร นั่นคือทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทางการเงิน และข้อมูลที่ต้องใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ

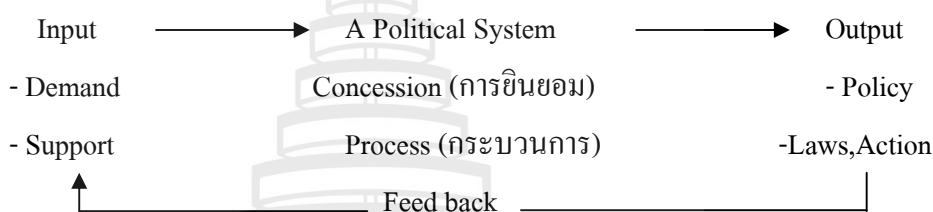
2. กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) ประกอบด้วย เทคนิคในการจัดการต่าง ๆ รูปแบบกิจกรรมการผลิต เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

3. ปัจจัยนำออก (Outputs) ได้แก่ สินค้า บริการ กำไร ขาดทุน และผลที่คาดหวังอื่น ๆ เช่น สักยภาพของพนักงานที่พัฒนาขึ้น เป็นต้น

4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดจากกิจกรรมขององค์กร ซึ่งสามารถนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นตอนต่าง ๆ ได้

จากทฤษฎีระบบนั้น องค์กรจะใช้กระบวนการแปรสภาพเพื่อเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าไปเป็นผลผลิต และในขณะเดียวกันกลไกในระบบก็จะขึ้นกับการนำข้อมูลย้อนกลับ ไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ และปรับปรุงปัจจัยนำเข้า

ทฤษฎีระบบของ David Easton

ที่มา David Easton (1981)

ภาพที่ 2.2 The Political System

David Easton หนึ่งในต้นตำหรับทฤษฎีระบบ ซึ่งเป็นการเสนอความคิดเรื่องการเมืองโดยกล่าวถึงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสังคมเป็นปัจจัยนำเข้าสู่ระบบการเมือง (Input) ซึ่งเป็นการต้องการของประชาชน ชื่อเรียกร้องหรือความต้องการดังกล่าวจะต้องได้รับการพิจารณาผ่านกระบวนการเปลี่ยนผ่าน (Conversion Process) ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านซึ่งกระทำโดยคณะรัฐบาล ในรูปแบบการประชุม พิจารณา เสนอแนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งจะเป็นในลักษณะของนโยบาย กฎเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติเรียกว่าปัจจัยนำออก (Output) เมื่อมีการนำไปปฏิบัติทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบจึงเป็นเสียงสะท้อนให้เห็นว่าพอใจหรือไม่กับนโยบายที่รัฐบาลนำมาปฏิบัติ เรียกว่า การสะท้อนกลับ (Feedback) ซึ่งจะกลายเป็นความต้องการอันใหม่เป็นปัจจัยนำเข้าสู่ระบบการเมืองอีกครั้ง

เจลิยว บุรีภักดี (2551) ได้สังเคราะห์แนวความคิดทฤษฎีเชิงระบบ (Systems Theory) โดยเชื่อว่าเอกภพแห่งนี้เป็นหนึ่งในหน่วยระบบและแต่ละสิ่งย่อย ๆ ภายในเอกภพ ก็ล้วนเป็นหนึ่งหน่วยระบบทั้งสิ้น ทั้งตัวเอกภพเองและแต่ละสิ่งย่อย ๆ ล้วนมีคุณสมบัติของความเป็นหน่วยระบบ คือ

1. เป็นหน่วยงาน คุณสมบัติของการ “เป็นหน่วยงาน” (Working Unit) ในที่นี้หมายความว่า หน่วยนี้มีได้ยู่หนึ่งเฉยแต่เป็นหน่วยงานบางอย่างตามลักษณะงานที่หน่วยระบบนั้นถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ทำงานซึ่งลักษณะงานเหล่านี้บางอย่างมนุษย์ก็ไม่สามารถรู้ได้หรือเข้าใจได้เสมอไป เช่น มนุษย์ไม่รู้ว่าเอกภพถูกสร้างขึ้นมาโดยอะไรหรือโดยผู้ใด เพื่อให้ทำงานอะไร แต่มีบางหน่วยระบบที่มนุษย์สามารถรับรู้ได้ เช่น เราทราบว่าคณะกรรมการสอบคัดเลือกของโรงเรียนถูกสร้างขึ้นโดยอาจารย์ใหญ่ เพื่อทำการสอบคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียน เป็นต้น

2. มีขอบเขต คุณสมบัติของการ “มีขอบเขต” (Boundary) ในที่นี้หมายความว่า มีเส้นเขตแดนล้อมรอบเนื้อที่ของหน่วยนี้ ซึ่งอาจแบ่งแยกเนื้อที่ของหน่วยนี้ออกจากหน่วยอื่น ทำให้หน่วยอื่น ๆ เหล่านั้นมีสภาพเป็น “บริบท” ของหน่วยนี้ เช่น ผิวหนังและปลายเส้นผมของคนเป็นแนวแบ่งเขตแดนซึ่งแยกคนหนึ่งออกจากสิ่งอื่นภายนอก

3. มีผลผลิต คุณสมบัติของการ “มีผลผลิต” (Product) ในที่นี้หมายความว่า หน่วยระบบนี้ให้ ผลผลิตบางอย่าง อันเป็นผลมาจากการทำงานของหน่วยระบบ ผลผลิตดังกล่าวอาจมีมากกว่าหนึ่งรายการก็ได้และแต่ละรายการเมื่อหลุดออกมาจากหน่วยระบบแล้ว ก็จะเลื่อนไหลไปเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบอื่นที่เป็นบริบทของหน่วยระบบนี้ต่อไป

4. มีกระบวนการทำงาน คุณสมบัติของการ “มีกระบวนการทำงาน” (Process) คือ หน่วยระบบนี้มีกระบวนการทำงานที่มีลักษณะเป็นแบบแผนชัดเจนและมีความคงที่ในห้วงเวลาหนึ่งสามารถสังเกตได้และประเมินได้กระบวนการทำงานนี้คือการที่ปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากระทำปฏิกิริยาต่อกัน จนบังเกิดเป็นผลผลิตของหน่วยระบบ กระบวนการอาจจะมีหลายขั้นตอน และแต่ละขั้นตอนมีลักษณะเป็นหน่วยระบบในตัวเองอีกด้วย คือ มีคุณสมบัติทุกข้อ ของหน่วยระบบ

5. มีปัจจัยนำเข้า คุณสมบัติของการ “มีปัจจัยนำเข้า” (Input) ในที่นี้หมายความว่า หน่วยนี้ได้รับเอาบางสิ่งบางอย่างเข้ามาในหน่วยระบบ เพื่อนำไปเข้ากระบวนการและแปลงรูปเป็นผลผลิต ปัจจัยนำเข้าเหล่านี้ได้มาจากผลผลิตของหน่วยระบบอื่น ๆ ซึ่งเป็นบริบทของหน่วยนี้ มีข้อควรสังเกต คือหน่วยระบบที่เป็นสิ่งมีชีวิตสามารถคัดเลือกปัจจัยนำเข้า แต่หน่วยระบบที่ไม่มีชีวิตจะไม่สามารถคัดเลือกปัจจัยนำเข้าด้วยตัวเอง เว้นไว้แต่ได้ถูกวางเงื่อนไขหรือโปรแกรมไว้ล่วงหน้า โดยผู้สร้างหน่วยระบบนั้นกิจกรรมการคัดเลือกปัจจัยนำเข้า หรือการปรับกระบวนการภายในได้ชื่อว่าเป็นการส่งผลย้อนกลับภายใน (Internal Feedback) ปัจจัยนำเข้าบางตัวเช่น “บุคคล” สามารถจัดการเลือกสรรปัจจัยนำเข้าตัวอื่น ๆ สามารถกำหนด กระบวนการ และสามารถกำหนดลักษณะของผลผลิตของหน่วยระบบได้

6. มีบริบท คุณสมบัติของการ “มีบริบท” (Context) ในที่นี้หมายความว่า มีหน่วยระบบอื่น ๆ จำนวนหนึ่งที่อยู่นอกเส้นเขตแดนของหน่วยนี้ ซึ่งให้ปัจจัยนำเข้าแก่หน่วยนี้และรับเอา

ผลผลิตของหน่วยนี้ หน่วยอื่น ๆ เหล่านี้เมื่อรวมกันแล้วเรียกว่าบริบทของหน่วยนี้ การที่ผลผลิตถูกส่งผ่านบริบทแล้วมีผลกระทบไปถึงปัจจัยนำเข้าขั้นต่อไปเช่นนี้ได้ชื่อว่าเป็นส่งผลย้อนกลับภายนอก (External Feedback) บริบทมีอิทธิพลต่อหน่วยระบบอย่างมาก อาจเป็นผู้สร้างหน่วยระบบให้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงหน่วยระบบก็ได้ ทั้งด้านปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิตของหน่วยระบบ

7. มีผลย้อนกลับ คุณสมบัติของการ “มีผลย้อนกลับ” (Feedback) ในที่นี้คือการที่ผลผลิตตามขั้นตอนต่าง ๆ จากการทำงานของหน่วยระบบถูกส่งให้มีผลกระทบไปถึงขั้นก่อนหน้านั้น ถ้าผลดังกล่าวถูกส่งผ่านบริบทภายนอกได้ชื่อว่าเป็นการส่งผลย้อนกลับภายนอก (External Feedback) และถ้าเป็นการส่งผ่านภายในขอบเขตของหน่วยระบบเองเรียกว่า การส่งผลย้อนกลับภายใน (Internal Feedback) ดังได้กล่าวไว้ในข้างต้น

8. ประกอบขึ้นจากหน่วยย่อยจำนวนหนึ่ง คุณสมบัติของการ “ประกอบขึ้นจากหน่วยย่อยจำนวนหนึ่ง” (Being Composed of a Number of a Subsystem Units) ในที่นี้หมายความว่า หน่วยระบบนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์แยกแยะหาส่วนประกอบจะพบว่าประกอบด้วยหน่วยย่อย ๆ จำนวนหนึ่ง หน่วยย่อยระบบดังกล่าวได้แก่ปัจจัยนำเข้าแต่ละรายการ กระบวนการทำงานแต่ละรายการ และผลผลิตแต่ละรายการ ซึ่งล้วนมีคุณสมบัติเป็นหน่วยระบบในตัวเองทั้งสิ้น

9. เป็นหน่วยย่อยหนึ่งของหน่วยอิสระหนึ่ง คุณสมบัติของการ “เป็นหน่วยย่อยหนึ่งของหน่วยอิสระหนึ่ง” (Being a Subsystem Units of a Super system Units) ในที่นี้หมายความว่า หน่วยระบบนี้เป็นส่วนย่อยของหน่วยอิสระหนึ่งซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าหน่วยนี้ หน่วยอิสระดังกล่าวนอกจากประกอบขึ้นจากหน่วยย่อยนี้แล้วยังประกอบด้วยหน่วยย่อยอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่ง หน่วยระบบที่เป็นสมาชิกหรือส่วนประกอบทั้งหลายเหล่านี้จะทำงานประสานกันเพื่อผลผลิตของแต่ละหน่วยย่อยรวมกันส่งผลให้เป็นผลผลิตรวมของหน่วยอิสระ

10. มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดบนมิติเวลา คุณสมบัติของการ “มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดบนมิติเวลา” (Having Starting Point and Ending Point on Time Dimension) ในที่นี้หมายความว่าหน่วยระบบนี้เกิดขึ้น ณ เวลาหนึ่งเวลาใดแล้วดำเนินไประยะเวลาหนึ่ง จึงสิ้นสุดความเป็นหน่วยระบบ โดยที่บรรดาหน่วยย่อยของหน่วยระบบนี้แยกสลายจากกัน มิได้ทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดผลผลิตรวมของหน่วยระบบนี้อีกต่อไป บรรดาหน่วยย่อยที่แยกสลายจากกันแล้วนั้น ต่างหน่วยก็ต่างแยกย้ายกันไปเป็นปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบอื่น ๆ ในบริบทหรือในอิสระต่อไป

11. มีที่มาที่อยู่และที่ไป คุณสมบัติของการ “มีที่มาที่อยู่และที่ไป” (Having Past Condition, Present Condition, and Future Condition) ในที่นี้หมายความว่าหน่วยระบบแต่ละหน่วย

ย่อมก่อกำเนิดมาจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งก่อนหน้านี้ และมาปรากฏดังในสภาพปัจจุบัน แล้วจึงจะถึงเวลาในอนาคตที่ไปสู่สภาพอื่น การก่อกำเนิดก็ดีและการดำรงอยู่ก็ดี ตลอดจนการเป็นไปในอนาคตก็ดีล้วนมาจากการกระทำของเหตุปัจจัยที่เป็นธรรมชาติหรือเหตุปัจจัยที่เป็นการกระทำของมนุษย์ หรือทั้งสองประการผสมกัน เช่น หน่วยครอบครัวถูกสร้างขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์หรือทั้งสองประการผสมกัน เช่นหน่วยครอบครัวถูกสร้างขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์ แต่สัตว์เซลล์เดียวถูกสร้างขึ้นโดยการกระทำของธรรมชาติ เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพ ผู้วิจัยจึงได้เลือกแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) ไปประยุกต์ใช้ในการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เนื่องจากเป็นแนวทางและเครื่องมือที่สามารถวัดความสามารถในการบรรลุผลของการดำเนินงาน ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ซึ่งมีความเหมาะสมกับการใช้ในโครงการวิจัยในครั้งนี้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา

2.4.1 หน้าที่หลักของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

คือ การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน สำหรับพระสงฆ์ไทย มีหน้าที่และบทบาทที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยตรงและเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้ (หน้าที่และบทบาทของพระสงฆ์, 2558)

2.4.1.1 ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ งานด้านการบริหารพระภิกษุสามเณร ซึ่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะต่าง ๆ ตำแหน่งสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุด รองลงมาได้แก่เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการแต่ละเจ้าคณะ เป็นตำแหน่งสุดท้าย มหาเถรสมาคม ถือว่าเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย

2.4.1.2 ด้านการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ได้แก่ งานบริหารและเป็นอาจารย์สอนตามสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่มีอยู่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.1-ม.6)

2.4.1.3 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การสอน การอบรม การแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม และการเขียนตำรา และการปฏิบัติธรรม โดยเผยแผ่ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

2.4.1.4 ด้านการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม หมายถึง การเป็นผู้ดูแล การสร้างวัดวาอาราม และรักษาบูรณะซ่อมแซม

2.4.1.5 ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำ ประโยชน์แก่สังคมด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส การต่อต้านยาเสพติด การ บริจาคเงินทุนแก่หน่วยงานต่าง ๆ และการส่งเสริมวิชาชีพต่าง ๆ

2.4.2 บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมไทย

พระสงฆ์ไทยมีบทบาทที่ได้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้

2.4.2.1 การจัดการศึกษาแก่ชาวบ้าน (ทั้งมหาวิทยาลัย และระดับมัธยมศึกษา ตลอดจน เด็กเล็ก)

2.4.2.2 การเป็นครูผู้สอนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

2.4.2.3 การช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคทุนทรัพย์แก่หน่วยงานต่าง ๆ

2.4.2.4 การช่วยเหลือด้านการรักษาโรคพยาบาลแก่ผู้ยากจน

2.4.2.5 การเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน

2.4.2.6 การเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

2.4.2.7 การช่วยเหลือด้านการสร้างสถานที่ราชการ

2.4.2.8 การเผยแผ่หลักธรรมผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยการเป็นผู้แสดงธรรม ปาฐกถา ธรรม และการประพฤติปฏิบัติธรรม (หน้าที่และบทบาทของพระสงฆ์, 2558)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2546) ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล ให้ความหมายว่า หน่วยงาน อ.ป.ต. เป็นชื่อย่อมาจากหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล เป็นความริเริ่มของคณะสงฆ์ ซึ่งมี เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ. 9) วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร ได้ก่อตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ หลัก 5 ประการ คือ

1. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

2. เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น

1) ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่น

2) ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรม ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ช่วยกันพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เราเรียกกันว่า สัมมาชีพ ทั้งนี้เพื่อที่จะหารายได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้าน และสังคมที่ตนอาศัยอยู่โดยไม่เลือกงานหนักเอาเบาสู้ยึดคิดว่า “คนขยันย่อมหาทรัพย์ได้”

3. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือ ใครมีความคิดอะไรที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองให้มาแสดงออกที่หน่วยอบรรมประชาชนประจำตำบล เข้าทำนองที่ว่า ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จะนำชาติให้เจริญ

4. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุขช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิต และทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตะภัย หรือภัยอื่น ๆ ให้ทุกคนนอนตาหลับ เข้าทำนองว่า ถึงคราวมีทุกข์ ช่วยกันแก้ไข ถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท

5. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการจำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วถึงตรงไปตรงมายุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องจะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้องและนำไปสู่การแก้ไขปัญหามิถูกต้อง

เพื่อให้วัตถุประสงค์หลักทั้ง 5 ประการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริงหน่วยอบรรมประชาชนประจำตำบลจำเป็นจะต้องปรับบทบาทของหน่วยให้มีความคล่องตัว โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปของคณะกรรมการตามระเบียบว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรรมประชาชนประจำตำบล พุทธศักราช 2546

หน่วยงานอบรรมประชาชนประจำตำบลซึ่งปัจจุบันทั่วประเทศ บางหน่วยไม่สามารถจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้เนื่องจากขาดปัจจัยหลายประการ เช่น บุคลากรและอุปกรณ์ที่จะมา สนับสนุนในการดำเนินงาน จึงเห็นควรประสานกับองค์กรและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ ในองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมี

เครือข่ายโยงโยทั่วประเทศ ช่วยวางแผนในการทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้านการศาสนา ดังนี้

1. ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม เข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข โดยมีการเผยแพร่หลักธรรมไปสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลายกว้างขวางและต่อเนื่อง
2. การศึกษาของคณะสงฆ์ต้องยกระดับให้มีคุณภาพสูงขึ้นรวมทั้งขยายผลออกไปให้กว้างขวางทั่วถึงทุกวัด
3. ศาสนสถานสำหรับพระพุทธศาสนา คือ วัดต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแกนนำในการเผยแพร่หลักธรรมและให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน สามารถสงเคราะห์เกื้อกูลชุมชนในทุก ๆ ด้านที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและพระธรรมวินัย
4. ระดมสรรพกำลังจากศาสนิกชนและองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ให้มีส่วนร่วมทำนุบำรุงอุปถัมภ์ในกิจการพระศาสนาซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทุกคนรวมทั้งการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างองค์กรทางพระพุทธศาสนาด้วยกันและองค์กรอื่น ๆ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพที่ยั่งยืน
5. เร่งรัดพัฒนาการด้านบริหารงานพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของพระศาสนาและเพื่อให้บุคลากรทางพระศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2.5.1 การเผยแพร่หลักธรรมสู่ประชาชนของหน่วยงาน อ.ป.ต.

การส่งเสริมให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนไปสู่ประชาชนทุกเพศทุกวัยเพื่อให้ประชาชนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะและหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเหมาะสมกับเพศวัยของแต่ละคนนั้น จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.5.1.1 สนับสนุนให้พระภิกษุและผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้รับการรับรองจากทางราชการและคณะสงฆ์ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนอย่างทั่วถึง

2.5.1.2 จัดทำแผนการเผยแพร่หลักธรรมให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสร้างเครือข่ายการดำเนินงานเผยแพร่หลักธรรมให้ครอบคลุมกลุ่มคนทุกระดับ

2.5.1.3 ส่งเสริมให้สถาบันทางพระพุทธศาสนาและองค์กรที่เกี่ยวข้องภาครัฐและเอกชนมีบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรมแก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครูอาจารย์ ข้าราชการ และประชาชนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.5.1.4 ส่งเสริมให้มีการจัดอบรมการฝึกสมาธิแก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการ และประชาชนอย่างต่อเนื่อง

2.5.1.5 สนับสนุนให้นักวิชาการ องค์กร สถาบันต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาจัดทำคู่มือ และสื่อเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมออกเผยแพร่แก่ประชาชน

2.5.1.6 จัดดำเนินการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนเพื่อสร้าง คุณธรรมและจริยธรรมในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับเพศและวัยของกลุ่มคนทุกระดับ

2.5.1.7 ส่งเสริมให้มีการประกอบศาสนพิธีให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาใน โอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546)

2.5.2 การพัฒนาศาสนสถานให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการเผยแผ่หลักธรรม

การพัฒนาวัดและศาสนสถานให้เหมาะสมกับเป็นสถานที่เผยแผ่หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาตามสนภาวะของสังคม และให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยจัดสภาพแวดล้อม ภายในวัดและศาสนสถานให้สะอาดร่มรื่น มีเสนาสนะที่สวยงามและทันสมัย มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

2.5.2.1 พัฒนาและปรับปรุงวัดและศาสนสถานให้มีความสะอาดร่มรื่น ถาวรและ มั่นคง เหมาะสมกับเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบศาสนกิจและการจัดกิจกรรมของ ท้องถิ่นตลอดจนเป็นที่พักผ่อนจิตใจ และเป็นอุทยานทางการศึกษา

2.5.2.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้วัดและศาสนสถานเป็นศูนย์กลางชุมชนในท้องถิ่น และสนับสนุนให้ทางราชการใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางประชุมอบรมของท้องถิ่น

2.5.2.3 สนับสนุนให้วัดและศาสนสถานทำหน้าที่เกื้อกูลสงเคราะห์ประชาชนใน รูปแบบต่าง ๆ

2.5.2.4 ให้การศึกษาและอบรมแก่พระสงฆ์สามเณรและผู้นำทางศาสนาให้มีความรู้ใน การบริหารจัดการวัดและศาสนสถานตามหลักการบริหารสมัยใหม่ (สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ, 2546)

2.5.3 หลักธรรมสำหรับการพัฒนา

หลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองที่กล่าวไว้ในระเบียบมหาเถร สมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546 มีทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่

2.5.3.1 ศีลธรรมและวัตรธรรม

2.5.3.2 สุขภาพอนามัย

2.5.3.3 สัมมาชีพ

2.5.3.4 สันติสุข

2.5.3.5 ศึกษาสงเคราะห์

2.5.3.6 สาธารณสงเคราะห์

2.5.3.7 กตัญญูกตเวทีตาธรรม

2.5.3.8 สามัคคีธรรม

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลแต่ละหน่วยสามารถนำหลักธรรมดังกล่าวไปปรับใช้ขยายผลถ่ายทอดไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เกิดความตื่นตัวในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านของตน อันที่จริงหัวข้อธรรมที่จะใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมีใช้จะมีเพียง 8 ประการ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้เท่านั้นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยใดพิจารณาเห็นว่า ในท้องถิ่นประโยชน์แก่ชุมชนในท้องถิ่นของตน ก็สามารถจะเลือกดำเนินการได้ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ที่ผ่านมายังมีงานวิจัยขององค์กรนี้ไม่มากนัก ซึ่งมุ่งศึกษาถึงบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เพื่ออธิบายถึงระดับและความสามารถในการดำเนินงาน ศักยภาพที่แสดงถึงสมรรถนะหลักขององค์กร อันเป็นปัจจัยขับเคลื่อนกิจกรรมงานต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ดังการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

เทียนฉาย ประสานสิน (2538) ได้ทำการประเมินโครงการสนับสนุนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุดรดิตถ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ประสิทธิภาพและปัญหาอุปสรรคของโครงการสนับสนุน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) (2) เปรียบเทียบ ความคิดเห็นของคณะกรรมการ อ.ป.ต. และผู้ดำเนินโครงการ ด้านกระบวนการ (3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการ อำนวยการอบรมประชาชนอำเภอ (อ.ป.อ.) โดยตำแหน่ง คณะ กรรมการ อ.ป.อ. ที่ปรึกษา และผู้ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมของหน่วย อ.ป.ต. ๖4) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงโครงการ วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ คณะกรรมการ อ.ป.ต. 176 รูป/คน คณะกรรมการ อ.ป.อ. 41 รูป/คน ผู้ดำเนินโครงการ 18 คน และประชาชนผู้เข้าร่วม โครงการ 100 คน รวมทั้งสิ้น 335 รูป/คน จากนั้นวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการทดสอบซี (Z-Test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบทางเดียว (One-Way

ANOVA) และการทดสอบความแตกต่าง รายคู่แบบ HSD ของทูเก้ (Tukeys HSD Test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานโครงการสนับสนุนหน่วย อ.ป.ต. มีดังนี้

1) ด้านบริบท ประชาชนร้อยละ 90 มีความต้องการ เข้าร่วมกิจกรรมของหน่วย อ.ป.ต. คณะกรรมการ อ.ป.ต. และ ผู้ดำเนินโครงการเห็นว่าหากหน่วย อ.ป.ต. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะดำเนินงานได้ผลน้อย

2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น หน่วย อ.ป.ต. ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐและเอกชนในระดับน้อย วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนน้อยและมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานไม่เพียงพอ

3) ด้านกระบวนการ ผู้ดำเนินโครงการมีความ คิดเห็นว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ยกเว้นด้าน การวางแผนและการประสานงาน อยู่ในระดับปานกลาง

4) ด้านผลผลิต จากกิจกรรมทั้งหมดที่กำหนดไว้ หน่วย อ.ป.ต. จัดได้ร้อยละ 60.04 กิจกรรมประสบความสำเร็จ ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ ด้านสามัคคีธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรมและ ด้านศึกษาสงเคราะห์ตามลำดับ กิจกรรมที่ประสบความสำเร็จน้อย ที่สุด ได้แก่ ด้านสันติสุขและด้านสัมมาชีพตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการ ดำเนินงานด้านกระบวนการ พบว่า คณะกรรมการ อ.ป.ต. และผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ใน 6 ด้าน แต่มีความ คิดเห็นว่า มีการดำเนินงานในระดับน้อยทุกด้าน ยกเว้น การวางแผนและการประสานงานที่ผู้ดำเนินโครงการมีความคิดเห็นว่า มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุน การจัดกิจกรรมของหน่วย อ.ป.ต. ในทัศนะของคณะกรรมการ อ.ป.อ. โดยตำแหน่ง คณะกรรมการ อ.ป.อ. ที่ปรึกษาและ ผู้ดำเนินโครงการ พบว่า มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางและน้อย คือ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านศึกษา สงเคราะห์และด้านสุขภาพอนามัย

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะ ปัญหาสำคัญคือ ประชาชนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ขาดแคลนปัจจัยเบื้องต้นมาก การ ดำเนินโครงการน้อย ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ อ.ป.ต. และผู้ดำเนินโครงการเห็นว่า ควรจัดสรรเงินอุดหนุน วัสดุ อุปกรณ์สื่อการสอนที่ทันสมัยอย่างเพียงพอ และควรมีการประชุม ประสานงานระหว่างคณะสงฆ์ ส่วนราชการและภาคเอกชนให้ดียิ่งขึ้น

พระมหาชัยสุก ลาดพินนา และพระมหาอภิชาติ ลาดพินนา (2549) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในโครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านมะเกลือ วัดท่าพระเจริญพรต จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาอาชีพ สาธารณะสงเคราะห์ สันติสุข กตัญญูกตเวทีธรรม และด้านความสามัคคี ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

พระมหาอยู่ นางจันทร์ (2550) ศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านแปะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้าน ด้านการเป็นศูนย์รวมข่าวสาร ด้านการเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างรัฐ วัด บ้าน และด้านการสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชน

พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (กิตติมศักดิ์ เสนาเวณา) (2553) ศึกษาเรื่องบทบาทพระสงฆ์และการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมหน่วยอบรมประชาชน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่สาย หมู่ที่ 8 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัญหาสังคม ปัญหาทางการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านศาสนา ปัญหาครอบครัวและปัญหาด้านสาธารณสุข

ทั้งนี้ บทบาทพระสงฆ์ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีบทบาทที่สำคัญทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างรัฐ วัด บ้าน เป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร ด้านการสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชน ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดทุกหมู่เหล่า และการอบรมให้ความรู้

พระอธิการจรัส อภินนุโท (สิงห์น้อย) (2556) ศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของพระสงฆ์ ในเขตอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ สรุปภาพรวมของบทบาทได้ว่า ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมพบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.90 โดยมีระดับการปฏิบัติมากที่สุดคือ จัดโครงการประเพณี เดือนสี่เป็ง (ทานข้าวใหม่) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 ด้านสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 3.28 โดยมีระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด เท่ากับ 4.55 คือ การปลูกต้นไม้ การบวชป่า บวชต้นไม้ เพื่ออนุรักษ์ป่าไม้ ด้านสัมมาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 3.28 โดยมีระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด เท่ากับ 4.29 คือ ส่งเสริมการประกอบอาชีพหลัก เช่น อาชีพเกษตรกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสันติสุข อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 4.30 โดยมีระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด เท่ากับ 4.64 คือ วัดร่วมกับผู้นำชุมชนจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 2.94 โดยมีระดับการปฏิบัติงาน

มาก เท่ากับ 4.34 คือมีการมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรที่สอบผ่าน พระปริยัติในแต่ละชั้น ด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.40 โดยมีระดับการปฏิบัติงานมากที่สุดเท่ากับ 4.91 คือ ร่วมกับประชาชนบูรณปฏิสังขรณ์ ปรับปรุงซ่อมแซมวัด ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.27 โดยมีระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด เท่ากับ 4.83 คือ จัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 12 สิงหาคม และวันที่ 5 ธันวาคม ประจำปี และ ด้านสามัคคี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 4.19 โดยระดับการปฏิบัติมากที่สุดเท่ากับ 4.88 คือ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยกลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน 15 คน/รูป

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ในพื้นที่ 13 หมู่บ้าน จำนวน 3,231 ครัวเรือน

ผู้วิจัยทำการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Yamane, 1973, p. 125) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังต่อไปนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} n &= \frac{3213}{1 + 3213 \times (0.05)^2} \\ &= 355.81 \text{ หรือ } 356 \end{aligned}$$

ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ทำการกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชาชนในแต่ละชุมชน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random) (อุทธรพงษ์ กัยวรรณ, 2545, หน้า 81-83) จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร/ครัวเรือน	กลุ่มตัวอย่าง/ครัวเรือน
1	บ้านแม่มะ	198	22
2	บ้านสันตันธง	288	32
3	บ้านด้าย	230	25
4	บ้านสันสลี	117	13
5	บ้านเวียงแก้ว	396	44
6	บ้านจั่วเต่า	170	18
7	บ้านดอยสะโง้	419	46
8	บ้านหนองปลาสะเค็ด	187	20
9	บ้านศรีดอนมูล	423	47
10	บ้านศรีบุญยืน	250	28
11	บ้านป่าก้อย	205	23
12	บ้านศรีดอนมูล	224	25
13	บ้านศรีดอนมูลใต้	124	13
รวมทั้งหมด		3,231	356

ที่มา องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล (2558)

3.2 พื้นที่ศึกษาวิจัยและระยะเวลา

มุ่งศึกษาเฉพาะในพื้นที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในช่วงเวลาระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้เหมาะสมกับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังนี้

3.3.1 ประชากรกลุ่มที่ 1 คือ คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) จำนวน 2 กลุ่ม เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

3.3.1.1 ปัจจัยนำเข้าสู่ระบบขององค์กร (Input) ได้แก่

1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน

3.3.1.2 กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Process) ได้แก่

1. บทบาทด้านกระบวนการบริหารจัดการ
2. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. บทบาทด้านการจัดการสถานที่และระยะเวลา

3.3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ ตัวแทนครัวเรือน ทำการใช้แบบประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Output) มีประเด็นสำคัญที่ศึกษา ดังนี้

3.3.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

3.3.2.2 คำถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.3.2.3 ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยสร้างโดยใช้การวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบ Likert Scale ชนิด 5 ระดับ (พุทธพงษ์ กัวยวรรณ, 2545, หน้า 109) คือ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละข้อดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยให้คะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535 : 23-24)

- 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจสูงมาก
- 3.51-4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจสูง
- 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจต่ำ
- 1.00-1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจต่ำมาก

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ทำแบบประเมินฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ความครอบคลุมของเนื้อหาตลอดจนภาษาสำนวนที่ใช้

4. หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบประเมินไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มที่ทำการศึกษา จำนวน 30 ชุด ในหมู่บ้านสันธาตุ หมู่บ้านใหม่พัฒนา ตำบลศรีเมืองชุม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ .8985

5. นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อความในแบบประเมินให้มีความรัดกุม ถูกต้อง และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสอบถามจริง

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ผู้วิจัยนำแจ้งขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล และหมู่บ้านในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

3.4.2 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และโดยความร่วมมือจากคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ทำการชี้แจงและขอความร่วมมือประชาชนในการตอบแบบประเมิน

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1 การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.5.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลกับปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มใช้การทดสอบค่า t-test และมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธี Scheffe

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายถึงบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้การถอดรหัสความหมาย การตีความ จำแนกและจัดหมวดหมู่ รวบรวมเพื่อหาข้อสรุป

บทที่ 4

ผลของการศึกษา

4.1 บทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้ทำการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล เพื่อศึกษาถึงปัจจัยนำเข้าสู่ระบบขององค์กร และกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่ออธิบายบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผลการศึกษารายละเอียดดังนี้

4.1.1 ปัจจัยนำเข้าสู่ระบบขององค์กร

4.1.1.1 บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร

วิทยากรหรือผู้นำทำกิจกรรมของหน่วยอบรมประจำตำบลศรีดอนมูล มีจุดแข็งด้วยเพราะคณะกรรมการของหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูล ซึ่งมีรองเจ้าคณะอำเภอเป็นที่ปรึกษา และท่านเป็นพระนักเทศน์ที่ได้รับการยอมรับนับถือและศรัทธาของมวลหมู่ประชาชน ในโอกาสพิเศษจะได้รับความอนุเคราะห์มาแสดงธรรมะบรรยายแก่ประชาชน ซึ่งท่านเป็นผู้รู้ในธรรมและแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขที่สามารถถ่ายทอดและสื่อสารให้แก่ผู้ฟัง โดยเฉพาะศาสนิกชนที่ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิมย่อมนำมาสู่การสดับรับฟังและสนใจอย่างยิ่ง พระสงฆ์ในตำบลศรีดอนมูลเป็นกลุ่มพระวิทยากรหลักในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในพื้นที่ตำบลศรีดอนมูล มีความสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าประสงค์ตามกำลังร่างกายและทักษะความรู้ด้านปริยัติ และด้านปฏิบัติ สามารถถ่ายทอดหลักธรรมและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งในบางโอกาสได้นิมนต์เชิญพระวิทยากรจากภายนอกโดยเฉพาะเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย มาเป็นองค์ปาฐกถาธรรมที่สามารถเชิญชวนมวลหมู่ประชาชนเข้าร่วมรับฟังและนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติได้ดียิ่ง

ความหลากหลายของสารัตถะในกิจกรรมและความรู้ที่ต้องการสื่อสารให้แก่ประชาชน จึงมีความร่วมมือกับวิทยากรในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เช่น ทหาร ตำรวจ พยาบาล ปราชญ์ชาวบ้าน

และรวมถึงครูอาจารย์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์เฉพาะด้านแก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ

สื่อซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารกับผู้ร่วมกิจกรรมโครงการในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การเทศนาบรรยายธรรมยังเป็นรูปแบบหลักของกิจกรรม การทำวัตรสวดมนต์ด้วยหนังสือมนต์พิธี และการประยุกต์ใช้ร่วมกับสื่อคอมพิวเตอร์และเครื่องฉายในเฉพาะที่วิทยากรต้องการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นหลักวิทยากรเป็นต้น

4.1.1.2 บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา

หน่วยอบรมฯ ตำบลศรีดอนมูล ได้ประยุกต์นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมในกรอบหลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น 8 ประการ อันเป็นความมุ่งหมายหลักของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2546 โดยวิธีการเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญ และการประยุกต์หลักธรรมที่เกิดผลต่อสภาพบุคคล และใช้ขยายผลถ่ายทอดไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดความตื่นตัวพัฒนาตนเองและการร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเจริญ สร้างความสามัคคี และความสงบสุขให้เกิดขึ้นในตำบลศรีดอนมูล ดังตัวอย่างหลักธรรมที่สำคัญที่ใช้ในกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูล ดังนี้

1. หลักศีล 5 ได้แก่ “ปาณาติปาตา” การงดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป “อทินนาทานา” การงดเว้นจากการถือเอาของที่ไม่ใช่ของมิได้ให้ “กาเมสุ มิจฉารานา” การงดเว้นจากการประพฤติดิฉันท์ในกาม “มุสาวาทา” การงดเว้นจากการกล่าวเท็จ “สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานานา” การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในทุก ๆ กิจกรรมที่ดำเนินการ

2. หลักของการพอยู่พอกันในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

ทิฐฐัมมิกัตถะ ประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักสร้างความสำเร็จทันตาเห็น 4 ประการ คือ (1) ต้องมีความหมั่นเพียร (2) ต้องการรักษารู้จักเก็บกั้มครองทรัพย์ หน้าที่การงานและผลงานที่ตนได้มาหรือได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักเก็บออม (3) ต้องเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน และ (4) ต้องมีความเป็นอยู่เหมาะสม รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี่ยงชีวิตแต่พอดี

3. การเว้นจากอบายมุข (เหตุย่อหยับแห่งโรคทรัพย์) 4 ประการ คือ (1) การเว้นจากความเป็นนักเลงหญิงนักเที่ยวผู้หญิง (2) เว้นจากความเป็นนักเลงสุรานักดื่มหนักเสพยาเสพติดประเภทต่าง ๆ (3) เว้นจากความเป็นนักเลงเล่นการพนัน และ (4) เว้นจากการคบคนชั่วเป็นมิตรสหาย

ทั้งนี้ต้องดำเนินตามกลจักรัณญิตี เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งดำรงอยู่ได้นาน 4 ประการ คือ (1) ของหาย รู้จักเสาะแสวงหาคืนมา (2) ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม (3) รู้จักประมาณความพอดีในการกินการใช้ และ (4) พ่อบ้านแม่บ้านเป็นผู้มีศีลธรรม

4. หลักกตัญญู คือ ความรู้จักประมาณตนหรือรู้จักความพอดีในการแสวงหาทรัพย์ในทางที่ชอบไม่โลภมากจนเกินไป และเมื่อหามาได้แล้วก็ต้องรู้จักประมาณในการใช้จ่ายด้วย ต้องไม่ให้ฟุ่มเฟือยจนเกินไป และต้องมีอัตตัญญู คือ ความเป็นผู้รู้จักตนเอง คือ ต้องรู้ตัวอยู่เสมอว่าเรามีชาติตระกูลยศตำแหน่ง หน้าที่การงานความรู้ความสามารถแค่ไหนเพียงไร

5. ลักษณะของพ่อค้า ที่อาจสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้แก่ตน ต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1) จักขุมา มีหูตาไวกว้างขวาง สามารถจำแนกต้นทุน กำไร สินค้าต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีว่า สินค้าชนิดนี้ซื้อมาราคาเท่านี้ ขายราคาเท่านี้จะได้กำไรเท่าไร เป็นต้น

2) วิฐุโร มีความชำนาญชำนาญในการค้าเข้าใจในการซื้อสินค้าเข้า จำหน่ายสินค้าออก รอบรู้การตลาดอำนาจการซื้อของลูกค้า เป็นต้น ไม่ทำให้สินค้าของตนตกค้าง

3) นิสสยสัมปันโน เป็นคนมีหัวใจในทางการค้า และมีแหล่งเงินต่าง ๆ ให้การสนับสนุน เช่น คู่แข่งกับเศรษฐกิจมหดี นายธนาคารให้ความเชื่อถือ สนับสนุนในด้านทุนดำเนินการ เป็นต้น

6. หลักธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว ห้องเรียน หรือสังคมขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียน ชุมชน จังหวัด ประเทศ อาจมีการกระทบกระทั่งหรือขัดแย้งกันบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งกัน จึงควรแก้ปัญหาด้วยวิธีสันติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักธรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่ควรนำมาปฏิบัติ คือ (1) ความเมตตากรุณา (2) การให้อภัย (3) ความยุติธรรม และ (4) ความสามัคคี

7. หลักธรรมแห่งความสามัคคี

สาราณียธรรม 6 หรือ สามัคคีธรรม 6 ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันในสังคม ได้แก่

- 1) เมตตาโมกขกรรม
- 2) เมตตาจริกรรม
- 3) เมตตากายกรรม
- 4) สาธารณโกถิ
- 5) สีสสามัญญตา

6) ทัศนวิสัยอนาคต

4.1.1.3 บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน

ด้านทรัพยากรบุคคล ด้วยคณะกรรมการ และคณะทำงานของหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูลประกอบด้วยคณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะตำบล ถึง 3 รูป ได้แก่ เจ้าคณะตำบลศรีดอนมูล เขต 1-2-3 มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล เป็นรองประธาน ฝ่ายกฎหมาย มีกำนันตำบลศรีดอนมูล และผู้ใหญ่บ้าน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นกรรมการ จึงถือว่าคณะทำงานมีความพร้อมในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ไปได้เป็นอย่างดี ส่วนพระสงฆ์ในตำบลส่วนใหญ่มีศักยภาพต่อการทำกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ

ด้านงบประมาณสนับสนุน งบประมาณหลักได้มาจากองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล ที่ให้การสนับสนุนต่อการดำเนินโครงการเป็นหลักที่ทำเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง อันเป็นความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและตำบล และการมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์และความสำเร็จที่เกิดขึ้น ส่วนกิจกรรมโครงการอื่นที่ไม่เข้าเกณฑ์ในการได้รับงบประมาณ หน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูลได้แสวงหาจากแหล่งงบประมาณอื่นทดแทน แม้บางครั้งไม่เพียงพอ แต่สามารถบริหารจัดการได้ เพื่อให้โครงการ และกิจกรรมที่วางแผนไว้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

ด้านความร่วมมือและการได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาชน และหน่วยงานภายนอก จัดว่าได้รับความร่วมมือด้วยดีสมควร ทั้งการเอื้อเฟื้อในการใช้สถานที่ การให้ข้อมูลสารสนเทศ วิทยากรพิเศษในการอบรม และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดอบรม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ แม้บางครั้งจะไม่เพียงพอตามที่ต้องการ แต่ก็สามารถดำเนินงานกิจกรรมโครงการที่กำหนดไว้ได้เป็นผลสำเร็จ

4.1.2 กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4.1.2.1 บทบาทด้านกระบวนการบริหารจัดการ

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ได้มีการจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในรูปแบบคณะกรรมการบริหารงาน จำแนกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับองค์กรภาคี เป็นการจัดประชุมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล เพื่อวางแผนกำหนดกิจกรรมโครงการระยะ 3 ปี และ 1 ปี ที่จะดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูล และ อบต. ศรีดอนมูล อย่างน้อย 3 ครั้งต่อปี การจัดประชุมในแต่ละครั้งได้เชิญผู้นำหมู่บ้านในเขตตำบลศรีดอนมูลทั้ง 13 หมู่บ้าน ร่วมหารือและรับฟังความคิดเห็น กิจกรรมโครงการจะถูกกำหนดขึ้นด้วยมติเห็นชอบในที่ประชุมและบรรจุไว้ในแผนงบประมาณของ อบต. ศรีดอนมูล ด้วยเป็นแหล่งทุนงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมโครงการที่สำคัญในระดับตำบลต่อการ

พัฒนาที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของ อบต. ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 มาตราที่ 66, 67, 68, และ 69 ในด้านการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน เป็นต้น กิจกรรมโครงการที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรจะเป็นกิจกรรมประจำปีที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมแห่เทียนพรรษา โครงการธรรมสัญจรในช่วงฤดูการเข้าพรรษา กิจกรรมจัดงานวันสงกรานต์ เป็นต้น

2. ระดับองค์กรและการดำเนินงาน คือการจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการหน่วยอบรมฯ และเชิญผู้นำหมู่บ้านเข้าร่วมพิจารณาด้วย เนื่องจากการกำหนดกิจกรรมโครงการระดับปฏิบัติการ ซึ่งมีความถี่อย่างน้อยปีละ 4-5 ครั้งต่อปีสำหรับการประชุมอย่างเป็นทางการ เพื่อการหารือปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งนี้การประชุมยังเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการก่อน ระหว่างและหลังการดำเนินกิจกรรมโครงการแต่ละครั้งด้วย เพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง อนึ่งแผนงานโครงการของหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูลนอกจากมีการกำหนดให้สอดคล้องกับแผน อบต. ศรีดอนมูลแล้ว ยังมีกิจกรรมโครงการเฉพาะหรือเร่งด่วน อันเกิดจากนโยบายของคณะสงฆ์ระดับภาค และความร่วมมือเฉพาะกับหน่วยงานพัฒนาท้องถิ่นภาครัฐและเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โรงเรียนสถานศึกษา หน่วยงานด้านทหารและตำรวจ เป็นต้น เช่น กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การอบรมนักเรียนในโรงเรียน การส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ และการมอบทุนการศึกษา เป็นต้น

4.1.2.2 บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ได้มีการจัดประชุมวางแผนกิจกรรมที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบการบรรยายธรรม และการส่งเสริมความรู้อันมาจากความร่วมมือกับองค์กรภายนอก กิจกรรมต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนและพระสงฆ์เป็นสำคัญ วิทยากรเป็นกลไกในการสื่อสารถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นพระวิทยากรในหน่วยอบรมที่ได้รับการแต่งตั้งในรูปแบบคณะกรรมการหน่วยฯ ศรีดอนมูล เนื่องด้วยขอบเขตของกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับหลักธรรมคำสอนและแนวทางปฏิบัติของพระพุทธศาสนา หลายครั้งได้เชิญพระวิทยากรซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาให้ความรู้ในประเด็นที่หลากหลาย ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งผู้นำชุมชน เช่น ผู้นำหมู่บ้าน และนายก อบต. มีบทบาทสำคัญต่อการเชิญชวนให้กำลังใจและการขอความร่วมมือกับประชาชน ทั้งนี้ด้วยอิทธิพลของภาวะผู้นำโดยตำแหน่งด้านการปกครองที่มีต่อประชาชนในความรับผิดชอบ ที่ทำให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและประสบความสำเร็จ

และวิทยากรอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความรู้และเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่มาจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทั้งที่เข้าร่วมจัดกิจกรรมโดยตรง และการแทรกเสริมเข้าในกิจกรรมหลักของหน่วยอบรมฯ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และความสามัคคีในชุมชน

ขอบเขตและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ทั้งเป็นความรู้ ทักษะ และประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในกรอบของหลักธรรมในการพัฒนาท้องถิ่น 8 ประการ ดังนี้

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ หน่วยอบรมฯ ร่วมกับคณะสงฆ์ และองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล จัดโครงการธรรมสัจจะ โดยคณะสงฆ์ร่วมกันออกหน่วยอบรมประชาชนตามหมู่บ้านต่าง ๆ โดยมีวัดเป็นจุดศูนย์กลางให้ประชาชนตั้งมั่นอยู่ในศีล 5 และจัดพระวิทยากรเข้าไปสอนศีลธรรมแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ในตำบลศรีดอนมูล เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน

2. ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ หน่วยอบรมฯ ร่วมกับคณะสงฆ์ และพุทธสมาคมตำบลศรีดอนมูล ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการงดเหล้าในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และร่วมกันกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับตำบลศรีดอนมูล ตามมติประชาคมตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่มีขอบข่ายเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างความสุขสงบ ความรัก ความสามัคคี และศักดิ์ศรีของประชาชนในตำบลศรีดอนมูล ให้ยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นพฤติกรรมทางสังคมอีกมิติหนึ่ง

3. ด้านสัมมาชีพ ได้แก่ การขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล จัดส่งเสริมอาชีพให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน เช่น การทำตุ้งคะมอย การทำเครื่องจักรสาน เพื่อสร้างอาชีพเสริมและทำให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน และการมีสุขภาพจิตที่ดี

4. ด้านสันติสุข ได้แก่ ร่วมรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และสันติสุขให้แก่สังคม จนส่งผลให้ตำบลศรีดอนมูล มีผู้เข้าร่วมโครงการ เกินร้อยละ 95 ของครัวเรือนทั้งหมด นอกจากนั้นยังสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมของพุทธสมาคม และวัฒนธรรมเพื่อเป็นกลไกในการทำงานด้านพุทธศาสนา ในการแก้ไขปัญหของสังคมในตำบลศรีดอนมูล

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ สนับสนุนให้พระสงฆ์เข้าไปสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อนำนักเรียนเข้าสอบธรรมศึกษาสนามหลวง จัดพิธีมอบวุฒิบัตร และมอบทุนการศึกษา ให้แก่นักเรียนที่สอบนักธรรมและธรรมศึกษาได้ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนในรุ่นต่อไป และร่วมสนับสนุนในการจัดตั้งองค์ผ้าป่า เพื่อเป็นกองทุนการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในตำบลศรีดอนมูล

6. ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ได้แก่ ร่วมกับคณะสงฆ์ องค์การบริหารส่วนตำบล สภาวัฒนธรรม และพุทธสมาคมตำบลศรีดอนมูล มอบสิ่งของเครื่องใช้ ปัจจัยที่จำเป็นให้แก่ ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีฐานะยากจนในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันเข้าพรรษา วัน สงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้คนเหล่านี้ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

7. ด้านความกตัญญูตเวทิตาธรรม ได้แก่ ร่วมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการว่ พระเถระผู้ใหญ่ในตำบลศรีดอนมูล ในเทศกาลเข้าพรรษา ออกพรรษา และเทศกาลปีใหม่เมืองเพื่อ แสดงออกถึงความกตัญญูตเวทิตา และได้จัดพระสงฆ์เข้าไปอบรมนักเรียน เยาวชน ในโรงเรียนใน โอกาสวันสำคัญ เช่น วันพ่อ วันแม่ ในเรื่องความกตัญญู นอกจากนั้นยังได้ร่วมกับวัฒนธรรมตำบล ศรีดอนมูล รมรงค์ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกหมู่บ้านมีการจัดงานวันกตัญญู การว่คำห้ว ผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านในเทศกาลปีใหม่เมือง

8. ด้านความสามัคคี ได้แก่ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล และผู้นำ หมู่บ้าน จัดโครงการ “ธรรมะสัญจร” ออกอบรมธรรมะ และชี้แจงระเบียบ กฎกติกาของตำบล และ รมรงค์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 แก่ประชาชนในตำบลศรีดอนมูล เพื่อก่อให้เกิดความสมัคร สมานสามัคคีกัน

กรอบหลักธรรมดังกล่าวจะถูกนำมาผนวกใช้กับแต่ละกิจกรรมโครงการเฉพาะแตกต่าง กันไป ทั้งนี้กิจกรรมโครงการที่กำหนดขึ้นจะเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งที่ใช้กับทุกวัด ทุกหมู่บ้าน

การกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบการวางแผน การทำงานและการมีส่วนร่วม หน่วย อบรมฯ ศรีดอนมูล มีการกำหนดบทบาทโดยตั้งคณะกรรมการของหน่วยในการทำหน้าที่ วางแผน อำนวยความสะดวก ดำเนินการ และกิจกรรมในโครงสร้างหลักขององค์กรประกอบด้วย คณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ดังนี้

กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 5 ท่าน คือ

1. พระครูสุจิณธรรมรัตน์ เจ้าคณะตำบลศรีดอนมูล เขต 1 ประธานกรรมการ
2. พระครูรัตนวิมุต เจ้าคณะตำบลศรีดอนมูล เขต 2 รองประธานกรรมการฝ่าย

บรรพชิต

3. นายสมบุรณ์ ราชคม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล รองประธาน กรรมการฝ่ายคฤหัสถ์

4. นายบุญเลิศ จับใจนาย นายกพุทธสมาคมตำบลศรีดอนมูล กรรมการ

5. พระอธิการพัฒนโชค สิริปัญญา กรรมการและเลขานุการ

กรรมการโดยแต่งตั้ง จำนวน 10 ท่าน คือ

1. พระศรีวรณ รตุนวณโณ วัดไชยสถาน
2. พระมหาญาณวิฑฐ์ จันทสาโร วัดไชยสถาน
3. พระปิยะ จิตตทนุโค วัดป่าถ่อน
4. พระประหยัด อาจาโร วัดสันป่าลาน
5. นายวิชัย ศรีกุนนะ กำนัน ต.ศรีดอนมูล
6. นายอินแก้ว หมอช้าง ข้าราชการบ้านาญ
7. นายไกรเดช กาวิวงศ์ มัคคนายกวัดป่าถ่อน
8. นายอุทัย แสงแก้ว ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศรีดอนมูล
9. นายบุญช่วย ชมพูบาล ประธานสภาวัฒนธรรม ต.ศรีดอนมูล
10. นายจันทง เตมีศักดิ์ อาจารย์โรงเรียนวัดไชยสถานวิทยา

ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมโครงการในทุก ๆ ปี หรือหลังการจัดกิจกรรมโครงการมีการสรุปกิจกรรมและนำเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อชี้แจงผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคที่พบ และกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในปีถัดไป เน้นการมีส่วนร่วมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในการแสดงความคิดเห็น การดำเนินกิจกรรม สนับสนุนงบประมาณ ประสานงาน และประเมินผลเสนอแนะ โดยคณะกรรมการฯ กำนันผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน

4.1.2.3 บทบาทด้านการจัดการสถานที่และระยะเวลา

สถานที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่คือ วัดของชุมชนหรือหมู่บ้านนั้น ๆ เพราะทุกหมู่บ้านในตำบลศรีดอนมูลมีวัดทุกหมู่บ้าน และเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม วัดแต่ละแห่งมีความพร้อมในการจัดกิจกรรม และได้รับความร่วมมือจากทุกวัด และประชาชนในหมู่บ้านต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หมุนเวียนกันทุกปี ถึงแม้ว่าระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่กำหนดส่วนใหญ่ไม่เกิน 1 วันต่อครั้ง แต่ในทางปฏิบัติจัดให้มีกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและหมุนเวียน

4.2 ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสถิติจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยนำเสนอข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบประเมิน และผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบประเมิน

4.2.1.1 ร้อยละของสถานภาพทางเพศ

ตารางที่ 4.1 ร้อยละของสถานภาพทางเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	94	26.4
หญิง	262	73.6
รวม	356	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.6 เป็นเพศชาย ส่วนเพศหญิงร้อยละ 26.4

4.2.1.2 ร้อยละของช่วงอายุ

ตารางที่ 4.2 ร้อยละของช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
20-40 ปี	22	6.2
41-60 ปี	147	41.3
60 ปีขึ้นไป	187	52.5
รวม	356	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินมากกว่าครึ่งมีช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.5 รองลงมา มีช่วงอายุระหว่าง 41-60 ปี ร้อยละ 41.3 และบางส่วนร้อยละ 6.2 มีช่วงอายุระหว่าง 20-40 ปี

4.2.1.3 ร้อยละของระดับการศึกษา

ตารางที่ 4.3 ร้อยละของระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	16	4.5
ระดับมัธยมศึกษา	9	2.5
ระดับประถมศึกษา	328	92.1
ไม่มีระดับการศึกษา	3	0.9
รวม	356	100.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ร้อยละ 92.1 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา บางส่วนร้อยละ 4.5 มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 2.5 มีระดับมัธยมศึกษา และไม่มีระดับการศึกษา ร้อยละ 0.9

4.2.1.4 ร้อยละของจำแนกระดับการศึกษาประถมศึกษา

ตารางที่ 4.4 ร้อยละของจำแนกระดับการศึกษาประถมศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาอื่นๆ	28	7.9
ประถมศึกษา 1	9	2.5
ประถมศึกษา 2	34	9.6
ประถมศึกษา 3	50	14.0
ประถมศึกษา 4	190	53.4
ประถมศึกษา 5	32	9.0
ประถมศึกษา 6	13	3.6
รวม	356	100.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาสามารถจำแนกช่วงชั้นได้คือ ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3) คิดเป็นร้อยละ 26.1 และระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-6) คิดเป็นร้อยละ 66.0

4.2.1.5 ร้อยละของอาชีพหลัก

ตารางที่ 4.5 ร้อยละของอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	7	2.0
พนักงานของรัฐ	3	.8
ลูกจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน	19	5.4
เกษตรกรรวม	321	90.2
ค้าขายและรับเหมาก่อสร้าง	6	1.7
รวม	356	100.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม ร้อยละ 90.2 บางส่วนเป็นลูกจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 5.4 รับราชการ ร้อยละ 2.0 ค้าขายและรับเหมาก่อสร้าง ร้อยละ 1.7 และเป็นพนักงานของรัฐ ร้อยละ 0.8

4.2.1.6 ร้อยละของความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประจำตำบลศรีดอนมูล

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประจำตำบลศรีดอนมูล

การเข้าร่วมกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1-5 ครั้ง	78	21.9
6-10 ครั้ง	271	76.1
10-15 ครั้ง	7	2.0
รวม	356	100.0

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ในช่วงปีที่ผ่านมากลุ่มผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมอบรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประจำตำบลศรีดอนมูล อยู่ระหว่าง 6-10 ครั้ง ร้อยละ 76.1 รองลงมา 1-5 ครั้ง ร้อยละ 21.9 และร้อยละ 2.0 ระหว่าง 10-15 ครั้ง

4.2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

4.2.2.1 ระดับความพึงพอใจต่อบทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อบทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากวิทยากร	4.33	0.69	สูง
ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้	4.22	0.74	สูง
ทักษะและเทคนิคของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้	4.07	0.83	สูง
มีเนื้อหาสาระที่ตรงกับกิจกรรมที่เข้ารับการอบรม	4.04	0.79	สูง
เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้มีความเหมาะสม	4.10	0.82	สูง
การสร้างแรงจูงใจ	4.03	0.80	สูง
ความคล่องตัว	4.06	0.78	สูง
รวม	4.15	0.54	สูง

จากตารางที่ 4.7 ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากรในเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล พบว่า ด้านทักษะความรู้และความสามารถของวิทยากรหรือผู้นำทำกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.15$, S.D.=.54) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุดตามลำดับ พบว่า ประชาชนสามารถรับรู้และเข้าใจจากการถ่ายทอดของวิทยากรที่มาให้ความรู้ ($\bar{X}=4.33$, S.D.=.69) อันเนื่องมาจากความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X}=4.22$, S.D.=.74) และมีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.10$, S.D.=.82) รวมทั้งเทคนิคทักษะในการถ่ายทอด ($\bar{X}=4.07$, S.D.=.83) และความคล่องตัวของวิทยากร ($\bar{X}=4.06$, S.D.=.78) จากผลการศึกษาพบข้อสังเกตบางประการถึงความสอดคล้องของเนื้อหาสาระการฝึกอบรมต่อกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมกิจกรรม และการสร้างแรงจูงใจของวิทยากรให้เกิดความคล้อยตามนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ท้ายกลุ่มทักษะของวิทยากร ($\bar{X}=4.04$, S.D.=.79, $\bar{X}=4.03$, S.D.=.80)

4.2.2.2 ระดับความพึงพอใจบทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.15	0.78	สูง
ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น	4.08	0.86	สูง
แก้ไขปัญหาสังคมได้	4.04	0.80	สูง
สร้างความสามัคคี	4.31	0.73	สูง
เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น	4.12	0.72	สูง
เหมาะสมกับกลุ่มคน	4.18	0.79	สูง
มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์	4.06	0.82	สูง
รวม	4.15	0.45	สูง

จากตารางที่ 4.8 ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทการใช้หลักธรรมในการพัฒนาในเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล พบว่า ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.15$, S.D.=.45) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุดตามลำดับ พบว่า หลักธรรมที่นำมาใช้ในการพัฒนาสามารถที่จะสร้างความสามัคคีให้แก่กลุ่มคนได้ ($\bar{X}=4.31$, S.D.=.73) รองลงมาโดยรวมมีความเหมาะสมกับกลุ่มคนที่มีความเฉพาะ ($\bar{X}=4.18$, S.D.=.79) เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=4.15$, S.D.=.78) ทำให้เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพัฒนาการเชิงคุณธรรมที่ดีขึ้น ($\bar{X}=4.15$, S.D.=.72) และทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ จากผลการศึกษาพบข้อสังเกตบางประการถึงความทันสมัยของหลักธรรมต่อเหตุการณ์ภายนอก และการนำไปใช้ได้จริงกับการแก้ไขปัญหาในระดับสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ท้ายกลุ่มของหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคน ($\bar{X}=4.06$, S.D.=.82, $\bar{X}=4.04$, S.D.=.80)

4.2.2.3 ระดับความพึงพอใจบทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความพร้อมของคณะทำงาน	4.15	0.72	สูง
ความร่วมมือของคณะทำงาน	4.13	0.79	สูง
ความพร้อมของอาหารและเครื่องดื่ม เครื่องใช้ในระหว่างกิจกรรม	4.14	0.78	สูง
ความพร้อมของเครื่องเสียงและสื่อ	4.09	0.77	สูง
รวม	4.13	0.41	สูง

จากตารางที่ 4.9 ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุนในเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล พบว่า ด้านทรัพยากรและการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.13$, S.D.=.41) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุดตามลำดับ พบว่า ความพร้อมของคณะทำงาน อาหารและเครื่องดื่ม และความร่วมมือของคณะทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต้นๆ ($\bar{X}=4.15$, S.D.=.72, $\bar{X}=4.14$, S.D.=.78, $\bar{X}=4.13$, S.D.=.79 ตามลำดับ) ส่วนความพร้อมของเครื่องเสียงและสื่อประกอบกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ท้ายสุด ($\bar{X}=4.09$, S.D.=.77)

4.2.2.4 ระดับความพึงพอใจบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
รูปแบบกิจกรรมตรงกับความต้องการของผู้เข้าร่วม	4.13	0.80	สูง
รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมกับผู้เข้าร่วม	4.03	0.79	สูง
การดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม คุ่มค่า	4.12	0.79	สูง
รวม	4.09	0.48	สูง

จากตารางที่ 4.10 ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล พบว่า ด้านรูปแบบและกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.09$, S.D.=.48) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อสูงสุดตามลำดับ พบว่า รูปแบบกิจกรรมตรงกับความต้องการของผู้เข้าร่วมและมีความเหมาะสมคุ่มค่ากับการลงทุน ($\bar{X}=4.13$, S.D.=.80, $\bar{X}=4.12$, S.D.=.79) ส่วนความเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมทั้งหมดโดยภาพรวมที่มีความหลากหลายกลุ่มคน จึงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ($\bar{X}=4.03$, S.D.=.79)

4.2.2.5 ระดับความพึงพอใจบทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจบทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสมเพียงพอ	4.19	0.81	สูง
บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม	4.09	0.77	สูง
รวม	4.14	0.57	สูง

จากตารางที่ 4.11 ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรมในเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล

พบว่า ด้านสถานที่จัดกิจกรรมประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.09$, S.D.=.48) เนื่องจากสถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสมเพียงพอ และบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.19$, S.D.=.81, $\bar{X}=4.09$, S.D.=.77)

4.2.2.6 ระดับความพึงพอใจด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ช่วงของวันที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.18	0.82	สูง
ระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.09	0.86	สูง
รวม	4.14	0.63	สูง

จากตารางที่ 4.12 ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนในเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล พบว่า ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรมประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.09$, S.D.=.48) เนื่องจากช่วงวันที่จัดกิจกรรมและระยะเวลามีความเหมาะสมและสะดวกต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X}=4.18$, S.D.=.82, $\bar{X}=4.09$, S.D.=.86)

4.2.2.7 ภาพรวมระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยภาพรวมระดับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรี
ดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ ของบุคลากร	4.15	0.54	สูง
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา	4.15	0.45	สูง
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการ สนับสนุน	4.13	0.41	สูง
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	4.09	0.48	สูง
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม	4.14	0.57	สูง
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม	4.14	0.63	สูง
รวม	4.13	0.29	สูง

จากตารางที่ 4.13 ภาพรวมระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรม
ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ($\bar{X}=4.13$, S.D.=.29) เมื่อ
พิจารณารายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร
และบทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา เป็นกลุ่มค่าเฉลี่ยที่สูงสุด ($\bar{X}=4.15$, S.D.=.05,
 $\bar{X}=4.15$, S.D.=.45) รองลงมามีบทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรมและช่วงระยะเวลาในการจัด
กิจกรรม ($\bar{X}=4.14$, S.D.=.57, $\bar{X}=4.14$, S.D.=.63) ส่วนบทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการ
สนับสนุน มีระดับค่าเฉลี่ยถัดลงมา ($\bar{X}=4.13$, S.D.=.41) และพบว่า บทบาทด้านการจัดกิจกรรมใน
การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ($\bar{X}=4.09$, S.D.=.48)

4.3 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล กับปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพทางเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนา ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลกับสถานภาพทางเพศ

ตารางที่ 4.14 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเพศกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม

เพศ	n	ระดับความพึงพอใจในภาพรวม					ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)			
ชาย	94	4 (3.2)	90 (96.8)	-	-	-	4.17	.21	สูง
หญิง	262	12 (4.6)	239 (91.2)	11 (4.2)	-	-	4.12	.31	สูง
รวม	356	16 (4.2)	329 (92.7)	11 (3.1)	-	-	4.15	.26	สูง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ในภาพรวมเพศชาย (ร้อยละ 96.8) มีระดับความพึงพอใจต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 91.2)

ตารางที่ 4.15 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบลกับสถานภาพทางเพศ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	เพศชาย (n=94)			เพศหญิง (n=262)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. บทบาทด้านความสามารถ ทักษะและความรู้ของบุคลากร	4.19	.28	สูง	4.14	.61	สูง
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมใน การพัฒนา	4.15	.33	สูง	4.15	.49	สูง
3. บทบาทต่อการแสวงหา ทรัพยากรและการสนับสนุน	4.11	.36	สูง	4.14	.43	สูง
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมใน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	4.12	.41	สูง	4.08	.51	สูง
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่ จัดกิจกรรม	4.18	.52	สูง	4.13	.59	สูง
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม	4.29	.54	สูง	4.08	.66	สูง
รวม	4.17	.21	สูง	4.12	.31	สูง

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ในภาพรวมระดับความพึงพอใจของเพศชายต่อบทบาทของหน่วย
อบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเพศ
หญิง ($\bar{X}=4.17$, $\bar{X}=4.12$)

ตารางที่ 4.16 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกับสถานภาพทางเพศ (โดยใช้สถิติ Independent-Sample T Test)

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร					
ชาย	94	4.19	.28	.802	.423
หญิง	262	4.14	.61	1.099	
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา					
ชาย	94	4.15	.33	.072	.943
หญิง	262	4.15	.49	.085	
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน					
ชาย	94	4.11	.36	-.532	.595
หญิง	262	4.14	.43	-.578	
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
ชาย	94	4.12	.41	.641	.522
หญิง	262	4.08	.51	.706	
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม					
ชาย	94	4.18	.52	.695	.488
หญิง	262	4.13	.59	.734	
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม					
ชาย	94	4.29	.54	2.711	.007**
หญิง	262	4.08	.66	2.971	

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
ภาพรวมระดับความพึงพอใจ					
ชาย	94	4.17	.21	1.549	.122
หญิง	262	4.12	.31	1.857	

หมายเหตุ. ** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.16 ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลจำแนกตามสถานภาพทางเพศ พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ความแตกต่างของเพศชายและเพศหญิงมีผลต่อระดับความพึงพอใจด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม โดยที่เพศชายมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากกว่าเพศหญิง ($\bar{X}=4.29$, $\bar{X}=4.08$) ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐาน

4.3.2 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลจำแนกตามช่วงอายุ

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม

ช่วงอายุ	n	ระดับความพึงพอใจในภาพรวม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)			
1. 20-40 ปี	22	-	21 (95.5)	1 (4.5)	-	-	4.10	0.33	สูง
2. 41-60 ปี	147	7 (4.8)	134 (91.2)	6 (4.1)	-	-	4.12	0.30	สูง
3. 60 ปีขึ้นไป	187	8 (4.3)	174 (93.5)	4 (2.2)	-	-	4.15	0.27	สูง
รวม	356	15 (4.2)	329 (92.7)	11 (3.1)	-	-	4.13	0.29	สูง

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลอยู่ในระดับมาก คือ กลุ่มอายุระหว่าง 20-40 ปี ร้อยละ 95.5 กลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 93.5 และกลุ่มอายุระหว่าง 41-60 ปี ร้อยละ 91.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)

ความพึงพอใจ	SS	df	MS	F	Sig.F
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.47	2	0.235	0.8	0.45
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	103.654	353	0.294		
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.106	2	0.053	0.257	0.773
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	72.914	353	0.207		
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.6	2	0.3	1.806	0.166
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	58.653	353	0.166		
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.094	2	0.047	0.2	0.819
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	82.733	353	0.234		
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.514	2	0.257	0.789	0.455
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	114.963	353	0.326		
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.621	2	0.311	0.769	0.464
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	142.521	353	0.404		
ความพึงพอใจในภาพรวม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.124	2	0.062	0.753	0.472
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	29.106	353	0.082		

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลในภาพรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการทดสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

4.3.3 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลจำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม

ระดับการศึกษา	n	ระดับความพึงพอใจในภาพรวม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปรผล
		มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)			
1. สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	16	-	16 (100.0)	-	-	-	4.16	0.18	สูง
2. ระดับมัธยมศึกษา	9	2 (22.2)	7 (77.8)	-	-	-	4.18	0.33	สูง
3. ระดับประถมศึกษา	328	13 (4.0)	304 (93.0)	10 (3.1)	-	-	4.13	0.29	สูง
4. ไม่มีระดับการศึกษา	3	-	2 (66.7)	1 (33.3)	-	-	3.96	0.58	สูง
รวม	356	15 (4.2)	329 (92.7)	11 (3.1)	-	-	4.13	0.29	สูง

จากตารางที่ 4.19 ในภาพรวมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อยู่ในระดับมาก หากพิจารณาถึงจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษา

ประถมศึกษา ร้อยละ 93.0 ส่วนกลุ่มระดับการศึกษาอื่นที่มีจำนวนผู้ตอบน้อยอยู่ในระดับมากเช่นกัน

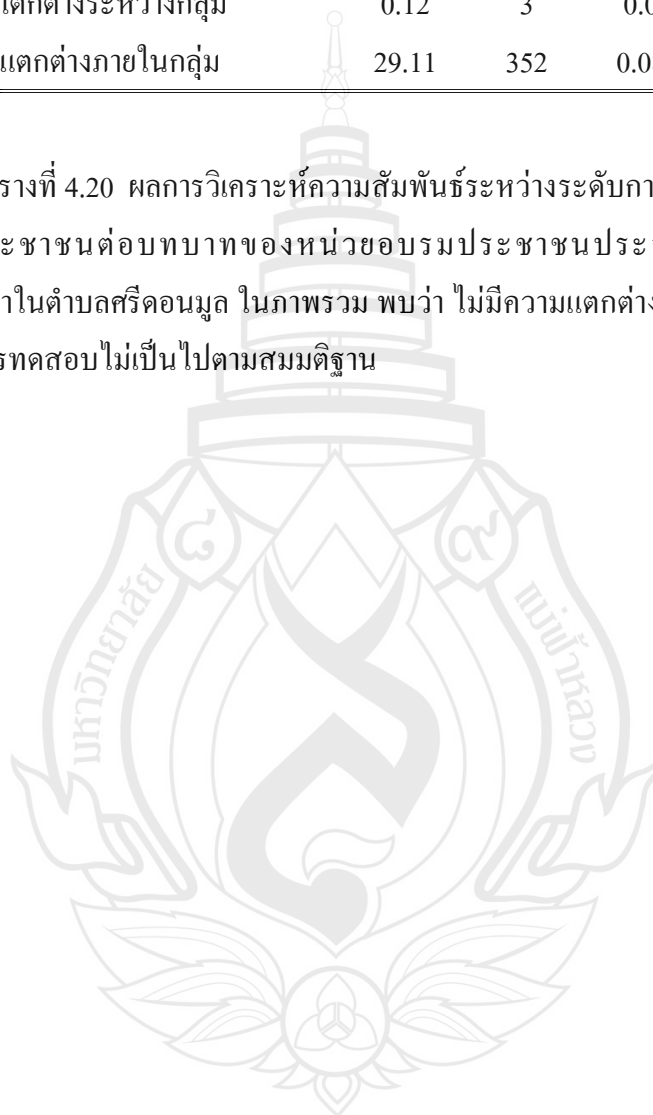
ตารางที่ 4.20 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)

ความพึงพอใจ	SS	df	MS	F	Sig.F
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.184	3	0.061	0.207	0.891
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	103.941	352	0.295		
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.258	3	0.086	0.417	0.741
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	72.762	352	0.207		
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.444	3	0.148	0.886	0.449
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	58.809	352	0.167		
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.332	3	0.111	0.472	0.702
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	82.495	352	0.234		
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.111	3	0.037	0.113	0.952
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	115.366	352	0.328		
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.737	3	0.246	0.607	0.611
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	142.406	352	0.405		

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	SS	df	MS	F	Sig.F
ความพึงพอใจในภาพรวม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.12	3	0.04	0.485	0.693
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	29.11	352	0.083		

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล ในภาพรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการทดสอบไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

4.3.4 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลจำแนกตามอาชีพหลัก

ตารางที่ 4.21 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม

อาชีพหลัก	n	ระดับความพึงพอใจในภาพรวม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
		มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)			
1. รับราชการ	7	-	7 (100.0)	-	-	-	4.15	0.22	สูง
2. พนักงาน ของรัฐ	3	-	3 (100.0)	-	-	-	4.15	0.06	สูง
3. ลูกจ้าง/ พนักงาน บริษัทเอกชน	19	-	19 (100.0)	-	-	-	4.04	0.20	สูง
4. เกษตรกรรม	321	15 (4.7)	295 (91.9)	11 (3.4)	-	-	4.14	0.29	สูง
5. ค้าขายและ รับเหมา ก่อสร้าง	6	-	6 (100.0)	-	-	-	4.00	0.12	สูง
รวม	356	15 (4.2)	329 (92.7)	11 (3.1)	-	-	4.13	0.29	สูง

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ในภาพรวมกลุ่มอาชีพมีระดับความพึงพอใจต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 91.9 ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีจำนวนผู้ตอบมากที่สุด ส่วนกลุ่มอาชีพอื่น ๆ อยู่ระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 4.22 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)

ความพึงพอใจ	SS	df	MS	F	Sig.F
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.185	5	0.037	0.125	0.987
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	103.939	350	0.297		
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.625	5	0.125	0.605	0.697
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	72.395	350	0.207		
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.529	5	0.106	0.631	0.676
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	58.724	350	0.168		
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2.791	5	0.558	2.441	0.034*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	80.036	350	0.229		
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1.723	5	0.345	1.06	0.382
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	113.755	350	0.325		
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2.261	5	0.452	1.123	0.347
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	140.881	350	0.403		
ความพึงพอใจในภาพรวม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.348	5	0.07	0.842	0.52
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	28.882	350	0.083		

หมายเหตุ. * หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.22 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลในภาพรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มอาชีพที่แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจด้านรูปแบบและกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ไม่สามารถจำแนกความแตกต่างภายในกลุ่มอาชีพได้เนื่องจากจำนวนสัดส่วนของแต่ละกลุ่มอาชีพมีค่าสูงต่ำแตกต่างกันมาก ทั้งนี้ผลการทดสอบเป็นไปตามสมมติฐาน

4.3.5 การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลจำแนกตามระดับความถี่การเข้าร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 4.23 ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม

ความถี่การเข้าร่วม	n	ระดับความพึงพอใจในภาพรวม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปรผล
		มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)			
1. 1-5 ครั้ง	78	5 (6.4)	71 (91.0)	2 (2.6)	-	-	4.13	0.31	สูง
2. 6-10 ครั้ง	271	10 (3.7)	253 (93.7)	7 (2.6)	-	-	4.15	0.27	สูง
3. 10-15 ครั้ง	7	-	5 (71.4)	2 (28.6)	-	-	3.73	0.40	สูง
รวม	356	15 (4.2)	329 (92.7)	11 (3.1)	-	-	4.13	0.29	สูง

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ในภาพรวมระดับความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมฯ อยู่ในระดับมาก คือ ระหว่าง 6-10 ครั้ง ร้อยละ 93.7 ระหว่าง 1-5 ครั้ง ร้อยละ 91.0 และระหว่าง 10-15 ครั้ง ร้อยละ 71.4

ตารางที่ 4.24 ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนา กับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม (โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA)

ความพึงพอใจ	SS	df	MS	F	Sig.F
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.112	2	0.056	0.19	0.827
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	104.012	353	0.295		
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1.094	2	0.547	2.685	0.07
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	71.926	353	0.204		
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.527	2	0.263	1.583	0.207
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	58.727	353	0.166		
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.836	2	0.418	1.8	0.167
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	81.991	353	0.232		
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	0.964	2	0.482	1.486	0.228
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	114.514	353	0.324		
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	7.125	2	3.562	9.245	0.000**
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	136.018	353	0.385		

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	SS	df	MS	F	Sig.F
ความพึงพอใจในภาพรวม					
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	1.178	2	0.589	7.413	0.001**
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	28.052	353	0.079		

หมายเหตุ. ** หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.24 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมอบรม และส่งเสริมพระพุทธศาสนากับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล ในภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความถี่การเข้าร่วมกิจกรรม อบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจต่อช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การทดสอบเป็นไปตามสมมติฐาน หลังจากนั้นจึงทำการทดสอบรายคู่โดยวิธี Scheffe

ตารางที่ 4.25 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยอาชีพรายคู่ (โดยวิธี Scheffe)

อาชีพ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	1-5 ครั้ง	6-10 ครั้ง	10-15 ครั้ง
			4.13	4.16	4.16
1. 1-5 ครั้ง	78	4.13	-		
2. 6-10 ครั้ง	271	3.14	-.0360	-	
3. 10-15 ครั้ง	7	4.16	.9853(*)	1.0213(*)	-
รวม	356	4.14			

หมายเหตุ. * ค่าเฉลี่ยคู่ที่พบว่าแตกต่างกัน

จากตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบรายคู่พบว่า ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมฯ ระหว่าง 10-15 ครั้ง มีความแตกต่างกันกับกลุ่มความถี่ ระหว่าง 6-10 ครั้ง และ ระหว่าง 1-5 ครั้ง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.3.6 สรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลในภาพรวม

ตารางที่ 4.26 สรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในภาพรวม

ระดับความพึงพอใจ	เพศ	ช่วงอายุ	การศึกษา	อาชีพ	ความถี่
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร	X	X	X	X	X
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา	X	X	X	X	X
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน	X	X	X	X	X
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	X	X	X	/	X
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม	X	X	X	X	X
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม	/	X	X	X	/
ความพึงพอใจในภาพรวม	X	X	X	X	/

หมายเหตุ. / แสดงถึงปัจจัยที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

X แสดงถึงปัจจัยที่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.26 สรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของประชาชน
 ตอบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอน
 มุลในภาพรวมพบว่า มีเพียงปัจจัยด้านความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุท
 ศาสนาที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับความพึงพอใจของประชาชนตอบทบาทของหน่วยอบรม
 ประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล แตกต่างกันอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทางเพศ และความถี่ในการ
 เข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความพึงพอใจต่อ
 ช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความแตกต่างด้านเพศมีผลต่อระดับความ
 พึงพอใจตอบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชน
 ประจำตำบลศรีดอนมูล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.1 บทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

5.1.1.1 ปัจจัยนำเข้าสู่ระบบขององค์กร

บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากรหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าประสงค์ได้ด้วยภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณในฐานะพระสงฆ์และคณะสงฆ์ที่เป็นทุนเดิมแห่งการเคารพนับถือของประชาชน และวิทยากรจากภายนอกที่สามารถสร้างแรงจูงใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ความร่วมมือระหว่างองค์กรวิชาชีพที่สร้างความหลากหลายของสาระกิจกรรมและความรู้ที่ประชาชนได้รับ การเทศนา ธรรมะบรรยายยังเป็นสื่อหลักของกิจกรรมขณะที่บางกิจกรรมสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา วิทยากรมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 8 ประการมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตในสังคมปัจจุบันของประชาชน ทำให้เกิดการตื่นตัวในระดับบุคคล ระดับชุมชนที่ขยายผลนำไปสู่การยอมรับการปฏิบัติในสังคม โดยมีหลักธรรมพื้นฐาน คือ สิด 5 การดำรงชีวิตอย่างมีสุขด้วยหลักทฤษฎี 5 มิติดละประโยชน์ การงดเว้นจากอบายมุข หลักกตัญญูตา หลักธรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา การสร้างความสามัคคี เป็นต้น

บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน คณะทำงานมีความพร้อมในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการต่าง ๆ โดยโครงสร้างหลักของคณะกรรมการหน่วยอบรมล้วนแต่เป็น

กลุ่มผู้นำองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูล ซึ่งเป็นศักยภาพต่อการดำเนินงานและความสำเร็จ อีกทั้งการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการจากองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูลตลอดทุกปีที่ผ่านมา และแหล่งงบประมาณอื่นจากภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ภายนอกทั้งข้อมูลข่าวสาร วิทยากร และอุปกรณ์สามารถสนับสนุนความสำเร็จของหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูลให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น

5.1.1.2 ด้านกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทบาทด้านกระบวนการบริหารจัดการ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล มีการบริหารองค์การอย่างเป็นกระบวนการและมีระบบที่ชัดเจนในรูปแบบคณะกรรมการ มีหน้าที่ในการวางแผนกิจกรรมโครงการ ดำเนินการ ประสานงาน และประเมินผล การบริหารงานมี 2 ลักษณะ คือ 1) ระดับองค์กรภาคี คือ ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล จัดประชุมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ใ้หม้ติในที่ประชุมเห็นชอบแผนกิจกรรมโครงการและการบรรจุไว้ในแผนของ อบต. ศรีดอนมูล ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นของ อบต. 2) ระดับองค์การทำงาน มีการจัดประชุมวางแผนงานเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้นำชุมชนเป็นกลไกดำเนินกิจกรรมและเป็นสื่อหลักที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือของประชาชน ทั้งนี้ หน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูล ได้ขยายความร่วมมือกับหน่วยงานพัฒนาท้องถิ่นภาครัฐและเอกชนเป็นการเฉพาะหรือเร่งด่วนตามภารกิจ

บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูล ใช้รูปแบบการเทศนา ธรรมะบรรยาย และการส่งเสริมความรู้ในกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยวิทยากรทั้งภายในและภายนอกที่มีความรู้ ทักษะที่สามารถสื่อสารและถ่ายทอดสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายตามขอบเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมและแนวทางปฏิบัติในกรอบหลักธรรมในการพัฒนาท้องถิ่น 8 ประการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล คือ

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ โครงการธรรมสัจจฯ และการสอนศีลธรรมในโรงเรียน
2. ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ โครงการงดเหล้าในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา การกำหนดกฎระเบียบและการบังคับใช้ในทุกหมู่บ้านในตำบลศรีดอนมูลให้เป็นรูปแบบและทิศทางเดียวกันจนกลายเป็นพฤติกรรมทางสังคมอีกมิติหนึ่งของสังคม
3. ด้านสัมมาอาชีพ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ
4. ด้านสันติสุข ได้แก่ การรณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาสีล
- 5 การสนับสนุนกิจกรรมของพุทธสมาคมในการทำงานด้านพุทธศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การสอนศีลธรรมในโรงเรียน การมอบทุนการศึกษา การให้ขวัญและกำลังใจ และผ้าป่ากองทุนศึกษาในโรงเรียน

6. ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ได้แก่ การมอบสิ่งของเครื่องใช้ปัจจัยที่จำเป็นต่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุและผู้ที่มีฐานะยากจน

7. ด้านความกตัญญูกตเวทิตาธรรม ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันกตัญญู การรดน้ำพระเถระผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ในเทศกาลวันสำคัญ

8. ด้านความสามัคคี ได้แก่ การสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรผู้นำ และประชาชน ซึ่งเป็นผลพวงจากทุกกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในชุมชน

กิจกรรมต่าง ๆ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรทุกฝ่ายในการแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ และการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ และหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมจะทำการสรุปผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะจากภาคส่วนต่าง ๆ นำเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

บทบาทด้านการจัดการสถานที่และระยะเวลา การดำเนินกิจกรรมใช้สถานที่วัดประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางที่มีความพร้อมต่อการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน มีความพอเพียงต่อจำนวนผู้เข้าร่วม บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการดำเนินงาน ทั้งนี้ระยะเวลาดำเนินกิจกรรมอยู่ระหว่าง 1 วัน แต่บางกิจกรรมมีระยะเวลาดำเนินการระหว่าง 2-3 วัน ทั้งนี้กิจกรรมจัดหมุนเวียนทุกหมู่บ้านตลอดปีอย่างสม่ำเสมอ

5.1.2 ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล สรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าครึ่งเป็นผู้สูงอายุ มีช่วงอายุตั้งแต่ 60 ขึ้นไป ร้อยละ 52.5 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 92.1 อยู่ในระดับประถมศึกษา 4 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในช่วงปีที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 76.1 มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมฯ ศรีดอนมูล ระหว่าง 6-10 ครั้ง

ภาพรวมระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ($\bar{X}=4.13$, $S.D.=.29$) เมื่อพิจารณารายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร และบทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา เป็นกลุ่มบทบาทที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันสูงสุด ($\bar{X}=4.15$, $S.D.=.05$,

$\bar{X}=4.15$, S.D.=.45) รองลงมาพบทางด้านจัดการสถานที่จัดกิจกรรมและช่วงระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.14$, S.D.=.57, $\bar{X}=4.14$, S.D.=.63) ส่วนพบต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน มีระดับค่าเฉลี่ยถัดลงมา ($\bar{X}=4.13$, S.D.=.41) และพบว่า พบทางด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่ม ($\bar{X}=4.09$, S.D.=.48)

5.1.3 ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลกับปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลในภาพรวม พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันทำให้ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทางเพศและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม และความแตกต่างด้านเพศมีผลต่อระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 อภิปรายผล

ข้อสรุปของการวิจัยเป็นข้อค้นพบที่สำคัญและมีความสอดคล้องกับทฤษฎีที่นำไปสู่ความเชื่อมั่นของข้อมูล ผู้วิจัยจึงนำเสนอประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลได้ดังนี้

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลเป็นองค์กรที่มีศักยภาพต่อการบริหารจัดการในชุมชนท้องถิ่นชนบท ด้วยความเป็นชุมชนได้ถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันระหว่างองค์กรกับประชาชนหมายความว่า องค์กรพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณซึ่งมีปฏิสัมพันธ์เชิงความคิดกับประชาชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจึงทำให้กิจกรรมและการมีส่วนร่วม รวมทั้งความพึงพอใจต่อการรับรู้และเรียนรู้มีความต่อเนื่องในเป้าหมายทิศทางเดียวกัน ประกอบกับพื้นฐานทางศาสนาความเชื่อและการดำรงชีพที่มีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนาจึงทำให้กิจกรรมการใช้หลักธรรมคำสอนและต่อยอดหลักปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับการตอบรับและการตื่นตัวของ

ประชาชน ส่วนโครงสร้างองค์กรและการบริหารจัดการได้จัดระบบโครงสร้างบริหารอย่างมีรูปแบบ และระบบดำเนินงานที่สามารถร่วมกับผู้นำชุมชนและดำเนินการร่วมกับองค์กร หน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผนด้วยมีการจัดประชุมวางแผนในระดับองค์กรภาคี และระดับปฏิบัติการ โดยมีผู้นำชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารระหว่างองค์กรกับประชาชนซึ่งมีอิทธิพลต่อความร่วมมือและการเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับองค์ประกอบเชิงคุณลักษณะของผู้นำทางจิตวิญญาณดังที่ Fly and Motherly (2006) ได้ทำการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุ (Causal Model) ที่พบความมีอิทธิพลจากตัวผู้นำด้านความไว้วางใจ (Trust/loyalty) และการยอมรับ (Acceptance) ที่นำไปสู่ความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่สามารถส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินกิจกรรม

บทบาทและศักยภาพของพระสงฆ์ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้มีความพร้อมด้านทักษะการสื่อสาร ความรู้ และการใช้เทคโนโลยีประยุกต์ในกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเป็นสมรรถนะที่สำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานขององค์กร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จริยา จตุพร (2554) เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันพบว่า พระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม พระสงฆ์ มิใช่มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ท่านยังมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการบริหาร การช่วยเหลือสังคมเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก นอกจากนั้น พระสงฆ์ต้องนำพุทธวิธีต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหาร การอำนวยการ การประชาสัมพันธ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหา บ้าน วัด โรงเรียน ด้วยการใช้หลักธรรมเพื่อครองใจคน การประสานสามัคคีในหมู่ชนเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีกัน ตัวอย่างเช่น พระมหาไพเราะ จิตลีโล, ดร. (กฤษณา) เป็นพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งบทบาทและหน้าที่ การงานเพื่อสังคม และการงานของพระสงฆ์ ท่านมีหลักการในการครองตน ครองคน ครองงาน กับ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้วยการใช้หลักธรรม การใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัย ทันท่วงทีทันต่อเหตุการณ์ เป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนในการปฏิบัติงานในบทบาทและหน้าที่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง

ผลสำเร็จของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล ที่ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยเฉพาะด้านทักษะความรู้ และความสามารถของพระวิทยากรและผู้นำทำกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนา อาจด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ที่ถูกนำมาใช้ในงานพัฒนาสังคมในทุก ๆ ด้าน ด้วยเหตุผลของความเหมาะสมทั้งในเชิงสังคมวัฒนธรรม และพุทธภูมิ ดังที่ สุภาพรรณ ณ บางช้าง (2526, หน้า 83-86) ที่เคยได้กล่าวไว้ว่า พุทธศาสนามีความเหมาะสมกับการนำมาใช้พัฒนาสังคมไทย

เป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักพุทธธรรมนำไปสู่การสร้างคนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นบนพื้นฐานแห่งความจริง อีกทั้งปัจจัยทางวัตถุและจิตใจมีความสอดคล้องกลมกลืนกัน และพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542, หน้า 29-31) กล่าวถึงการพัฒนาค้นให้เข้มแข็งทั้งทางพฤติกรรม จิตใจและสติปัญญา ด้วยยิด ศาสนาและหลักธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นได้

ข้อค้นพบประการหนึ่งที่สำคัญอันเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตำบลศรีดอนมูล ซึ่งพบว่า ประการแรกประชาชนที่มีสถานภาพทางเพศที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรมแตกต่างกัน โดยเพศชายมีความพึงพอใจสูงกว่าเพศหญิง ในประเด็นนี้กล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาเป็นการจัดรูปแบบเต็มวันเช้าถึงเย็นหรือการปฏิบัติธรรม ถือศีล อยู่วัดอย่างต่อเนื่องหลายวัน จึงเป็นความไม่สะดวกกลุ่มผู้หญิงในฐานะแม่บ้านที่ต้องมีภาระหน้าที่ในครอบครัว อาทิ การดูแลบุตรหลานหลังเลิกเรียน การจัดหาอาหารแก่สมาชิกในครัวเรือน จึงเป็นความกังวลต่อบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ส่วนผู้ชายนั้นค่อนข้างมีอิสระต่อกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ โดยส่วนรวม จึงมีความพร้อมและเต็มใจต่อการร่วมกิจกรรม มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของเจน แฮงก์ (Jane Hanks) และ ลูเซียน แฮงก์ (Lucian & Hanks, 1962) ให้ข้อสรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายในสังคมไทยอยู่บนฐานของความสัมพันธ์แบบเท่าเทียม ผู้หญิงมักมีบทบาทเชื่อมโยงกับกิจกรรมภายในบ้าน เช่นการดูแลเอาใจใส่ลูก ขณะที่ผู้ชายไทยให้ความสนใจกับการสร้างบารมีและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ภายนอกบ้าน

ประการที่สอง พบว่า ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันเช่นกันมีระดับความพึงพอใจต่อช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรมแตกต่างกัน โดยที่กลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมบ่อยครั้งสุดระหว่าง 10-15 ครั้ง มีความแตกต่างกันกับกลุ่มที่เข้าร่วมระหว่าง 6-10 ครั้ง และกลุ่มระหว่าง 1-5 ครั้ง ทั้งนี้กล่าวได้ว่ากลุ่มที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้บ่อยครั้งมากที่สุดอาจมีปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน อาทิ ช่วงระยะเวลาที่จัดกิจกรรมเหมาะสมกับความสะดวกต่อการเข้าร่วม ความสนใจพิเศษ การแสดงบทบาทหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งทำให้สามารถแสดงความพึงพอใจได้สูงกว่ากลุ่มมีการเข้าร่วมน้อยกว่า เพราะอาจด้วยความไม่สะดวกบางประการจึงทำให้ความพึงพอใจต่อความสำเร็จของกิจกรรมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องนั้นลดลงหรือน้อยกว่ากลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเป็นประจำ

ประการสุดท้าย พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจต่อบทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน จากข้อมูลพื้นฐานทางอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทำให้พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ได้แก่ การเกษตรกรรม การประกอบอาชีพประจำ คือ การรับราชการ การเป็นพนักงานของรัฐหรือเอกชน

รวมทั้งการประกอบอาชีพค้าขาย จึงแสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างด้านกลุ่มอาชีพมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมหรือตนเองสนใจเป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

5.3.1.1 ผลการวิจัยนี้ให้ข้อสรุปถึงความพึงพอใจต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตำบลศรีดอนมูลอยู่ในระดับสูงก็จริงอยู่ แต่มีข้อสังเกตและข้อค้นพบทางสถิติด้วยว่ารูปแบบด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีค่าความพึงพอใจอยู่ต่ำสุดของตารางและมีผลต่อการเข้าร่วมของกลุ่มต่างอาชีพด้วย ดังนั้นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตำบลศรีดอนมูล จำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องหรือการคำนึงถึงกลุ่มอาชีพด้วยซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงควรมีรูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และผลผลิตทางการเกษตร วิธีการดำรงชีพอย่างพอเพียง ส่วนกลุ่มทำงานประจำและการประกอบธุรกิจ อาจเน้นในด้านการบริหารชีวิตและการบริหารงานอย่างยั่งยืน เป็นต้น

5.3.1.2 ทั้งนี้ยังมีข้อค้นพบถึงความแตกต่างด้านสถานภาพทางเพศด้วย เพราะเพศหญิงนั้นมีข้อจำกัดต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องหลายวัน ดังนั้นกิจกรรมของหน่วยอบรมฯ จำเป็นต้องลดเวลาการดำเนินกิจกรรมให้น้อยลงกว่าเดิม เช่น ควบอยู่ในระยะเวลาประมาณ 1 วัน จึงจะมีความเหมาะสมกับความสะดวกต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง และอาจต้องจัดกิจกรรมนอกเวลาทำงานของราษฎรที่ไม่กระทบต่อกิจวัตรประจำวันบางประการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่

5.3.1.3 การใช้เทคโนโลยีประยุกต์ในกิจกรรม การพัฒนาทักษะ ความรู้และการสื่อสารของบุคลากรในองค์กรมีความสำคัญมากต่อการดำเนินกิจกรรม จึงควรมีการส่งเสริมพัฒนาทักษะดังกล่าวให้แก่พระสงฆ์ และบุคลากรในหน่วยอบรมให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.3.1.4 ความศรัทธาและความเชื่อมั่นของประชาชนในพุทธศาสนาทั้งหลักธรรมคำสอนและพระสงฆ์เป็นต้นทุนสำคัญของงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ความมั่นคงในโครงสร้างและรูปแบบการทำงานอย่างมีระบบ การสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งภาวะผู้นำชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นสมรรถนะหลักขององค์กรที่สำคัญ ผู้บริหารควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวและนำมาให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพต่อการดำเนินกิจกรรมของหน่วยอบรมฯ ให้มากที่สุด

ทั้งนี้ ผลการวิจัยนี้ทำให้เห็นถึงศักยภาพโดยรวมขององค์กรโดยพิจารณาจากบทบาทขององค์กรในระบบทุกระบวน ซึ่งจะเป็ข้อมูลสำคัญสำหรับคณะผู้บริหารที่จะใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์หรือปรับเทคนิคบางประการในองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพต่อไป

5.3.1.5 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงหรือเทียบเคียงกับหน่วยอบรมฯ อื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการดำเนินการในลักษณะเดียวกัน และการประยุกต์ปรับกระบวนการให้เหมาะสมได้ยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยยังมีประเด็นคำถามต่อเนื้อที่เกี่ยวข้อควรหาคำตอบเพื่อขยายความรู้และสร้างความรู้ใหม่ให้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในประเด็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำกับการบริหารองค์กรคณะสงฆ์ การสังเคราะห์หลักธรรมที่ก่อให้เกิดผลเฉพาะประเด็นที่มุ่งหวังพัฒนาเพราะด้วยธรรมะมีความเป็นนามธรรมสูง รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยอบรมฯ ให้สามารถดำเนินกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงช่วงวัยอายุ กลุ่มอาชีพได้ทุกกลุ่มอันมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวมของสังคมตามภารกิจหน้าที่ที่สอดคล้องโดยตรงกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

การบริหารการเปลี่ยนแปลง. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก <http://uhost.rmutp.ac.th/kanlayanee.so/L5/5-2-2.html>

จริยา จัตูพร. (2554). ศักยภาพและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน: กรณีศึกษาบทบาทและหน้าที่ของ พระมหาไพเราะ จิตสีโล, ดร. (กฤษฎา). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

จิรศักดิ์ จิยะนันท์. (2542). สภาพแวดล้อมขององค์กร การสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ความรับผิดชอบด้านสังคมและจริยธรรม. ใน อมรศักดิ์ บุญเรือง (บรรณาธิการ). (2545). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

เฉลียว บุรีภักดี. (2551). ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

คนัย เทียนพุ่ม. (2543). จะสร้างแบบวัดความสามารถธุรกิจและคนได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: นาโกต้า.

เทียนฉาย ประสานสิน. (2538.) การประเมินโครงการสนับสนุนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (กิตติมศักดิ์ เสนาเวณา). (2553). บทบาทพระสงฆ์และการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมหน่วยอบรมประชาชน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่สาย หมู่ที่ 8 ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.

พระมหาชัยสุกฤษ ลาตพันธุ์ และพระมหาอภิชาติ ลาตพันธุ์. (2549). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในโครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านมะเกลือ วัดท่าพระเจริญพรต จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

พระมหาอยู่ นางจันทร์. (2550). *บทบาทในการพัฒนาชุมชนของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *ธรรมกับไทย ในสถานการณ์ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

พระอธิการจรัส อภินนุโท (สิงห์น้อย). (2556). *การปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ของพระสงฆ์ ในเขต อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พฤติกรรมองค์การ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Organization-Behavior.htm>

ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. (2545). *พื้นฐานการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2526). *การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

สุรชาติ ณ หนองคาย. (2549). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง "การจัดทำแผนแบบบูรณาการเชิงปฏิบัติการ"*. วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2549. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานพัฒนาศูนย์และถ่ายทอดความรู้ส่วนพัฒนางานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี.

สมยศ นาวิการ. (2544). *ทฤษฎีองค์การ (Organization theory) (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). *คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล*. กรุงเทพฯ: กองพุทธศาสนา.

หน้าที่และบทบาทของพระสงฆ์. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก

<http://www.l3nr.org/posts/464948>.

อำนาจ วัดจินดา. (2558). *ประเมินองค์การด้วย McKinsey 7s*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2558, จาก

http://www.hrcenter.co.th/index.php?module=columns_detail&ColumnID=647.2557

องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล. (2558). *จำนวนประชากรตำบลศรีดอนมูล*. สืบค้นเมื่อ 20

พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.sridonmoon.com/data/peper.php>

Anderson, S. B., Ball, S. & Murphy, R. T. (1975). *Encyclopedia of educational evaluation*.

San Francisco: Jossey-bass

Cronbach, L. J. (1963). Course improvement through evaluation. *Teacher College Record*, 64, 672-683.

Leatt, P., Shortell, S. M. & Kimberly, J. (1988). Issues in organization design. In S. Shortell & A.

Kaluzny (eds.), *Health care management: A text in organization theory and behaviour*

(2nd ed., pp. 307-343). Ontario: John Wiley & Sons.

Lucien, H. & Hanks, J. R. (1962). Merit and Power in the Thai Social Order. *American*

Anthropologist, 64, 1247-1261.

David, E. (1981). *The political system: An inquiry into the state of political science* (2nd ed.).

New York: Alfred A. Knopf.

Fly, L. W. & Matherly, L. L. (2006). *Spiritual leadership as an integrating paradigm for positive leadership development*. In the international Gallup leadership summit, Washington, DC:

Tarleton State University–Central Texas.

Owen, J. M. (1993). *Program evaluation: Forms and approaches*. Sydney: Allen.

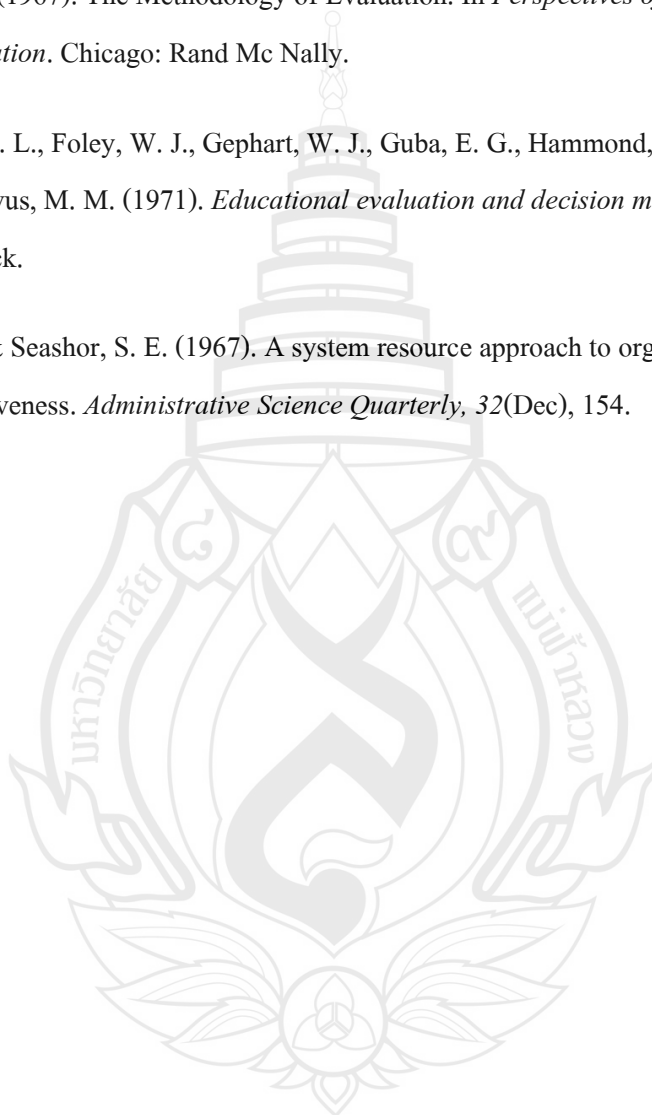
Richard, P. T. & Anthony, A. G. (1982). *The art of Japanese management*. New York: Simon and Schuster.

Peter, H. R. & Howard, E. F. (1982). Evaluation: A systematic approach. *Policy Sciences*, 15(1), 92-95.

Scriven, M. S. (1967). The Methodology of Evaluation. In *Perspectives of Curriculum Evaluation*. Chicago: Rand Mc Nally.

Stufflebeam, D. L., Foley, W. J., Gephart, W. J., Guba, E. G., Hammond, R. L. Merriman, H. O., & Provus, M. M. (1971). *Educational evaluation and decision making*. Itasca, Illinois: Peacock.

Yuchman, E. & Seashor, S. E. (1967). A system resource approach to organizational effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 32(Dec), 154.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวคำถามการจัดประชุมกลุ่มย่อย

เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลในการเผย
แผ่พระพุทธศาสนา

1. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Process)

1.1 บทบาทด้านกระบวนการบริหารจัดการ

- การจัดประชุม และวางแผนกำหนดกิจกรรม

1.2 บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

-รูปแบบของกิจกรรมที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีการและกระบวนการดำเนิน
กิจกรรม

-การกำหนดขอบเขต และขั้นตอนการดำเนินงาน

-การกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ การวางแผน การมีส่วนร่วม

-การติดตามผล ปัญหาและอุปสรรค

1.3 บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม

-สถานที่จัดกิจกรรม ความเหมาะสมเพียงพอ

-บรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

1.4 ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม

-ช่วงระยะเวลา และและความสะดวกในการจัดกิจกรรม

2. ปัจจัยนำเข้าสู่ระบบขององค์กร (Input)

2.1 บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร

-วิทยากร/ผู้นำทำกิจกรรม ใช้ความรู้ความสามารถอย่างไรบ้างในการอบรม มีทักษะและเทคนิคที่สำคัญอย่างไรบ้างในการถ่ายทอด มีการสร้างแรงจูงใจอย่างไร เนื้อหาสาระที่ถ่ายทอดตรงกับเป้าหมายของกิจกรรมหรือไม่อย่างไร มีความคล่องตัวหรือไม่อย่างไร

- สื่อที่ใช้คืออะไร เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้คืออะไร

2.2 บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา

-หลักธรรมที่ใช้ในการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถแก่ประชาชนคืออะไร
แนวคิดการสั่งสอนและการประยุกต์นำไปใช้สำหรับประชาชนอย่างไร มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้
ในชีวิตประจำวันอย่างไร

- สามารถใช้แก้ไขปัญหาสังคมได้หรือไม่อย่างไร
- จะทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นได้อย่างไร
- จะสร้างให้เกิดความสามัคคีได้อย่างไร
- จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้อย่างไร
- เหมาะสมกับเวลา มีความทันสมัยหรือไม่อย่างไร และกลุ่มคนหรือไม่อย่างไร

2.3 บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน

- งบประมาณและการสนับสนุน ความเพียงพอ
- ความพร้อมของคณะทำงานและบุคลากร
- ความร่วมมือและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก
- สารสนเทศ แหล่งข้อมูลสนับสนุนความรู้
- ทรัพยากรที่มีอยู่เอื้อต่อการทำกิจกรรม เช่น วัสดุ อุปกรณ์

ภาคผนวก ข

แบบประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา

คำชี้แจง

1. การตอบแบบประเมินฉบับนี้ ผู้วิจัยจะสงวนไว้เป็นความลับใช้สำหรับเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด จึงขอความกรุณาตอบแบบประเมินทุกข้อ และตรงตามความเป็นจริง

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ป้อนข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการประเมินบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล

ตอนที่ 1 ป้อนข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความ และตอบคำถามตามความเป็นจริง

1. สถานภาพทางเพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. ระดับการศึกษา .....

4. อาชีพหลัก .....

5. คณะกรรมาธิการ..... หมู่บ้าน.....

6. เคยเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
ศรีดอนมูลมาแล้วจำนวน.....ครั้ง

**ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของหน่วยอบรม
ประชาชนประจำตำบลตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา**

คำชี้แจง ผู้ตอบแบบประเมินทำการประเมิน โดยใช้ดุลยพินิจพิจารณาจากประสบการณ์ที่เคยได้เข้า
ร่วมกิจกรรมอบรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลศรีดอนมูล
แล้วทำการแสดงความคิดเห็นถึงระดับความความพึงพอใจตรงตามความเป็นจริงที่ปรากฏในความ
คิดเห็นของท่าน

เกณฑ์การประเมิน

- 5 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. บทบาทด้านความสามารถทักษะและความรู้ของบุคลากร					
-ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากวิทยากร					
-ความสามารถของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้					
-ทักษะและเทคนิคของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้					
-มีเนื้อหาสาระที่ตรงกับกิจกรรมที่เข้ารับการอบรม					
-เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ใช้มีความเหมาะสม					
-การสร้างแรงจูงใจ					
-ความคล่องตัว					

ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
2. บทบาทต่อการใช้หลักธรรมในการพัฒนา					
-มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
-ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น					
-แก้ไขปัญหาสังคมได้					
-สร้างความสามัคคี					
-เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น					
-เหมาะสมกับกลุ่มคน					
-มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์					
3. บทบาทต่อการแสวงหาทรัพยากรและการสนับสนุน					
-ความพร้อมของคณะทำงาน					
-ความร่วมมือของคณะทำงาน					
-ความพร้อมของอาหารและเครื่องดื่ม เครื่องใช้ในระหว่างกิจกรรม					
-ความพร้อมของเครื่องเสียงและสื่อ					
4. บทบาทด้านการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
-รูปแบบกิจกรรมตรงกับความต้องการของผู้เข้าร่วม					
-รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมกับผู้เข้าร่วม					
-การดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม คุ่มค่า					
5. บทบาทด้านการจัดการสถานที่จัดกิจกรรม					
-สถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสมเพียงพอ					
-บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสม					
6. ด้านช่วงระยะเวลาจัดกิจกรรม					
-ช่วงของวันที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
-ระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตำบลศรีดอนมูล อำเภอ
เชียงแสน จังหวัดเชียงรายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

.....
.....
.....

ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

-

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 25

Alpha = .8985

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

-

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

1. A1.1
2. A1.2
3. A1.3
4. A1.4
5. A1.5
6. A1.6
7. A1.7
8. B2.1
9. B2.2
10. B2.3
11. B2.4
12. B2.5
13. B2.6
14. B2.7
15. C3.1
16. C3.2
17. C3.3
18. C3.4
19. D4.1
20. D4.2

- 21. D4.3
- 22. E5.1
- 23. E5.2
- 24. F6.1
- 25. F6.2

-

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1.1	96.0667	146.3402	.0386	.9026
A1.2	96.4667	143.3609	.2211	.8994
A1.3	96.5000	142.3276	.3218	.8976
A1.4	96.6000	139.7655	.3729	.8969
A1.5	96.8667	134.1195	.6072	.8919
A1.6	96.6667	138.4368	.3974	.8965
A1.7	96.8000	139.3379	.3609	.8973
B2.1	96.7333	127.8575	.8009	.8866
B2.2	96.7667	130.7368	.6375	.8908
B2.3	96.8333	129.3161	.6837	.8895
B2.4	96.0333	148.4471	-.0884	.9031
B2.5	96.4333	142.0471	.3197	.8977
B2.6	96.3333	145.1264	.1141	.9012
B2.7	96.6333	139.4816	.3207	.8984
C3.1	96.6000	140.3172	.3947	.8965
C3.2	96.6000	134.5931	.6557	.8913
C3.3	96.6000	133.5586	.6123	.8917
C3.4	96.7333	133.5816	.5428	.8933
D4.1	96.4333	133.2195	.6313	.8913
D4.2	96.7667	133.7023	.6588	.8909
D4.3	96.7000	130.7690	.7057	.8893
E5.1	96.5667	133.5644	.5523	.8930
E5.2	96.7000	139.7345	.3880	.8966
F6.1	96.8333	130.0747	.6307	.8909
F6.2	96.9333	124.1333	.7388	.8875

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 25

Alpha = .8985

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

พระ เรืองฤทธิ์ คิตข้างบน

วัน เดือน ปีเกิด

19 กรกฎาคม 2526

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

บ้านสันธาตุ หมู่ที่ 5 ตำบลศรีเมืองชุม
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 57130

ประวัติการศึกษา

2555

ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต

รัฐศาสตร์ (การบริการรัฐกิจ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

